

eis sprooch

erausgi vun der Actioun Lëtzebuergesch

WAT DRAN AS:

NEI FOLLENG
XXVIII, JOR/1990

Nr. 30

Jean Milmeister: Honnert Joër egen Dynastie	105	hr: Theaternotizen	126
Jean Milmeister: Wou gouf «Ons Hemecht» fir d'éischt gespillt?	107	Tom Thies: Erënnerongen u Vakanze bei de Grousselteren	129
. . .tz: Brout, Wäin an Eisen	108	Josy Ourth: Eng schro Affär	134
Monique Hermes: Lëtzebuergesch an der Primärschoul	109	Rita Wennmacher: De Paangech	137
Elly Schmit-Weber: Du bas bei mer! De Méchel	111 111	Jos. Scholtes: D'Brennesselen	140
Vic. Robert: Un de Kleessen	112	Jhemp Biver: Dee sicht, dee fënt	141
Nic Angel: Rassissém	112	Jeanine Theis-Kauth: Lauschter a verstéi Erënnerong un d'Nucchtegailchen	142 142
Jeanine Theis-Kauth: Wéi de Krëschtapp ënnert d'Raiber geréit	113	Pierre Posing: D'Leit laache jo. . .	143
I.äendeckesch Will: Kabarettisten	116	R.L.: Typesch schottesch	143
R.L.: E klore Fall	116	Jhang Jonas: Wéi a wat. . .?	143
Gil Mandy: Déi kleng Bänkelchen	117	hr.: Aus dem Bicherbuttek	144
Longine Klauner: D'Liewen as dach schéin!	120	hr.: Notizen	147
Jos. Scholtes: E klenge Käerchen	120	Jeanine Theis-Kauth: 't kann nimools Fridde gin	150
† Jos. Hurt: Theater. Aus der Réimerzäit	121	Robert Siuda: Klenggeketen	150
		† Robert Krieps	151
		† Dr. Emile Dhur, Batty Weber	152
		Zeechnungen: Roger Wohlfart	

Treier-Paart (1390)

Jean Milmeister

Honnert Joër egen Dynastie

Den 21. Juni 1884 as zu Den Haag de Prënz Alexander gestuerwen, de Jong vum hollännesche Kinnek Wëllem III. an deem sénger éischer Fra Sophie vu Württemberg.

Dee jonke Prënz, dee mat dräiandrëssg Joër nët bestuet gestuerwen as, wir kaum an d'Geschicht agaangen, wa séng zwéin elst Bridder, de Prënz Moritz an de Prënz Wëllem, nët scho virun him gestuerwe wiren.

De Prënz Moritz war 1850 mat sechs Joër gestuerwen an de Prënz Wëllem war 1879 zu Paräis un enger Longenentzündung verscheed.

Elo hat de Kinnek Wëllem III. nëmme méi eng Duechter aus séngem zwete Bestiednes mat dem Emma von Waldeck-Pyrmont, d'Prinzessin Wilhelmina, déi spéider Kinnegin vun Holland gin as. Ma fir d'Nofolleg zu Lëtzebuerg as de Familjepakt vun de Nassauer a Kraaft getratt.

Wat as de Familjepakt vun de Nassauer?

Nun, am Joër 1255 haten zwéi Bridder, de Walram an den Otto vun Nassau, de Besëtz vun den Nassauer gedeelt, sou datt de Walram d'Land südlech vun der Lahn krut an den Otto d'Land nördlech dervun. Sou sën zwou Linn vum Haus Nassau entstanen, déi walramesch an déi ottonesch, déi haut nach bestin. Mat der Zäit hun déi Haaptlinnen sech opgedeelt, déi walramesch an d'Niewelinnen Wicsbaden, Weilburg, Saarbrücken, Ottweiler, Usingen an Idstein, déi ottonesch an d'Niewelinnen Dillenburg, Hadamar, Beilstein, Oranien, Siegen an Diez. Wéi am 18. Jorhonnert eng Niewelinn no deer aner ausgestuerwen as, gouf de Familjepakt vun den Naussauer ofgeschloss,

duerch deem d'Ierfschaft beim Ausstierwe vun enger Linn un di noost männlech Familie sollt falen.

Wéi 1884 den Trounfolger, de Prënz Alexander, gestuerwen as, du gouf de Familjepakt vun den Nassauer sou festgeluegt, datt d'Wilhelmina Kinnegin vun Holland gi sollt, ma den Herzog Adolph vun Nassau, de Chef vun der walramescher Linn, deem 1866 säin Herzogtum Nassau u Preisen ofgin hat, Groussherzog vu Lëtzebuerg géif gin.

Wéi d'hollännesch Châmber den 19. Mäerz 1889 festgestallt huet, datt de schwéierkranke Kinnek Wëllem III. nët emstand wir fir ze regéiren, du huet den 30. Mäerz 1889 de Staatsminister Paul Eyschen sech vum Becker mat der Regirungskutsch bei den Herzog Adolph vun Nassau op Frankfurt féire gclooss. En huet den Herzog Adolph gebieden, zu Lëtzebuerg d'Regentschaft ze iwwerhuelen a wéi en no véier Stonne Gespréich erëm heemgefuer as, sot en: «t as geroden, Becker!»

Den 11. Abrëll 1889 huet den Adolph vun Nassau als Regent den Eed op d'Lëtzebuenger Verfassung gelescht, ma den 3. Mec 1889 hat de Wëllem III. sech sou wäit erholl, datt en erëm regéire konnt an den Adolph as erëm heem gefuer. De 6. November 1890 huet den Herzog den Eed eng zwete Kéier gelescht, wëll de Wëllem crëm schwéier krank war a wéi de Wëllem III. vun Holland den 23. November 1890 gestuerwen as, huet den Adolph eng drëtze Kéier misste schwiren, dës Kéier, den 9. Dezember 1890, als Groussherzog vu Lëtzebuerg. Domat war di lescht Verbindung tëschent Lëtzebuerg an Holland geléist, Lëtzebuerg hat séng egen Dynastie a séng voll Autonomie.

D'Lëtzebuenger hun sech no an no un di nei Dynastie gewinnt an 't huet alles geschingt am Botter ze sin, wéi 1906 op eemol erëm dec selwechte Problem wéi virun zwanzeg Joër opgedaucht as: den deemolege Groussherzog Wëllem IV. an d'Groussherzogin Maria-Anna hat kee Jong, ma nëmme sechs Medercher, d'Prinzessinn Marie-Adelheid, Charlotte, Hilda, Antonia, Elisabeth a Sophia. De Wëllem IV. hat 1906 en zwete, schwéiere Schlag kritt, sou datt en de Rescht vu séngem Liewen am Krankenzëmmer verbruecht huet an nët méi dermat ze rechne war, datt en nach e Jong kritt.

Elo hätt also de Familjepakt vun den Nassauer erëm spille missen, wann et an enger Linn e männlechen Nofolger gin hätt. De 4. Juni 1907 huet de Staatsminister Paul Eyschen der Châmber e Gesetzprojet virge-

luegt, an deem festgestallt gouf, datt d'Haus Nassau am Mannesstamm ausgestuerwe wir an d'Prinzessin Marie-Adelheid no dem Wëllem IV. als eelst Duechter op dem Troun kéim. Ma den 20. Juni 1907 huet de Châmberpräsident Paul Laval der Chamber matgedeelt, de Grof vu Merenberg hätt den Usproch erhuewen, Groussherzog vu Lëtzebuerg ze gin, well heen dee leschte männleche Nofolger vun den Nassauer wir.

Wie war de Grof vu Merenberg?

De Georg vu Merenberg war dem Groussherzog Adolph säin Nëwi, de Jong vum Pränz Nikolaus vun Nassau, dem Adolph séngem Stéibruder.

De Pränz Nikolaus vun Nassau as den 1. Juli 1868 zu London mat dem Nathalia Puschkin bestued gin, der Duechter vum russischen Dichter Alexander Sergejewitsch Puschkin (1799-1839), déi vun hirem éischte Mann, dem russesche Generol Michael Dubelt, gescheed war.

De Pränz Nikolaus vun Nassau an d'Nathalia Puschkin si morganatesch bestued gin. Dat huet gehescht, dass d'Fra an d'Kanner vum Pränz Nikolaus aus dësem Bestiednis kee Recht op den Titel an d'Nofolleg hätten. War et wëll d'Nathalia Puschkin gescheed war oder wëll de Puschkin nëmme zum russesche Klengadel gehéiert huet, dass d'Bestiednis morganatesch a nët «ebenbürtig» war? Ech hun et nët erausfond.

Op jidde Fall hun d'Fra an d'Kanner vum Nikolaus vun Nassau nët den Numm «Nassau» kritt, ma dee vu Merenberg, enger klenger Buerg bei Weilburg, där hire Wopen de Groussherzog Jean nach haut a séngem grouse Wope féiert.

E Mount laang huet d'Lëtzebuenger Châmber iwwer de Fall Merenberg diskutéiert, woubäi besonnesch den Dr. Michel Welter an d'sozialistesche Partei fir dee méi liberalen a protestanteschen Trounprätendant age-tratt sin.

De 5. Juli 1907 huet d'Châmber mat 41 Stëmme géint 7, bei enger Enthaltung, fir

d'Prinzessin Marie-Adelheid gestëmmt, déi fënnef Joër drop, den 18. Juni 1912 Groussherzogin vu Lëtzebuerg gouf, «umstrahlt vom Glanz der Jugend und Schönheit umjubelt von ihrem Volk», wéi de Paul Weber a senger «Geschichte des Luxemburger Landes» geschriwwen huet.

Sechs Joër mi spéit, den 12. November 1918 huet d'Châmbre knapp mat 21 géint 19 Stëmme, bei 3 Enthaltungen, géint d'Ofset-

zung vun der Groussherzogin Marie-Adelheid gestëmmt. Den 9. Januar 1919 awer huet d'Groussherzogin Marie-Adelheid ofgedankt an de 15. Januar 1919 koum d'Groussherzogin Charlotte op den Troun. Beim Referendum vum 28. September 1919 hu 66.811 Lëtzebuurger fir d'Groussherzogin Charlotte a 16.855 fir d'Republik gestëmmt.

Jean Milmeister

Wou gouf «Ons Hemecht» fir d'éischt gespilt?

D'lescht Joër gouf zu Ettelbréck mat enger grousser Feier dru geduecht, dass virun 125 Joër, de 5. Juni 1864, «Ons Hemecht» fir d'éischt offiziell zu Ettelbréck *gesonge* gouf.

Manner Publicitéit krut di Plack, déi de Veianer Gemengerot op Groussherzogsgeburtsdag, den 23. Juni 1990 op dem Kiosk beim «Stadhaus» ageweit huet, fir drun ze erënneren, datt bal op den Dag virun 125 Joër, de 25. Juni 1865, «Ons Hemecht» fir d'éischte Kéier zu Veiane *gespilt* gouf.

Den «Allgemene Luxemburger Musikverein», de Virlefer vun der UGDA, huet deemools zu Veianen säin drëtt Musikfest gefeiert, un deem nët nëmme d'Harmonie vun der Stad Lëtzebuerg, d'Pompjeesmusik vun den ënneschte Staddeler, d'Pompjeesmusik aus der ieweschter Stad, d'Harmonie vun Ettelbréck, d'Philharmonie vu Wolz a Veianen, d'Gesangveräiner vun Housen, Märel, an Ettelbréck, ma och de Gesangveräin «Liedertafel» vun Tréier an d'Musécke vu Bitbuerg, Kyllbuerg an Neierbuerg deelgeholl hun.

Mëttes no dem Cortège gouwen d'Medaille verdeelt a bei därer Geleënheet hun d'Gesangveräiner an d'Musécken «Ons Heemecht» mat Instrumental-Begleitung virgedroen. Dat war schons eng gelleg Première, well et war fir d'éischt, wou eis Nationalhymn öffentlech gespilt gouf an dat a Präsenz vun den zwéin Autouren, dem Dichter Michel Lentz an dem Komponist J. Anton Zinnen, déi alle béid am Central-Comité vum «Allgemene Luxemburger Musik-Verein» waren.

Fir déi mi kléng Chronik kënnt een nach festhalen, dass duerno e Concert war, bei deem d'Veianer Philharmonie e Choral no engem Gedicht vum N. Steffen opgefouert huet an datt déi verenegt Gesangveräiner a Musécke Wierker vum E. Marie, Reichard, L. Fischer, E. Kreutzer, Faulwetter, Mailard, Kuntz an Fr. Abt virgedroen hun.

D'Musikfest as op en Enn gaange mat engem offizielle Banquet, bei deem verschidde Gesangveräiner a Musécken opgetratt sin, engem Wisefest, engem Feierwierk an der Bucrgbeliichtung mat bengaleschem Feier.

Brout, Wäin an Eisen

Zeichnung: Roger Wohlfart

1. De Bauer steet do breect um Feld,
De Karschnatz as am Gaang,
Eng Dresch, déi muelt sech bis an
d'Dällt.
Den Owend, deen as laang.
Wat kalleg Hänn fréi ausgesprect
Am Summer héich um Hallem steet,
Dat krächt mat Zenner sech um Flouer,
Fëllt Sak op Sak, eng schwéier Fouer!
Beim Haff, do dréien d'Rieder haart
Durch d'Scheierpart.
Am Wisegronn dréit d'Millerad,
De Bakes dämpft sech rout.
D'Mamm kritt de Papp an d'Kanner sat.
Gott seen eist Brout.

2. De Wéngert fierft sech giel. Am Hank
Gin d'Iatten op an of.
Den Hierscht as voller Sonn. Gesank
Schaalt bis an d'Duerf erof.
An 't dreift an d'Lies mat aller Kraaft.
Et quëllen d'Drauwe voller Saaft;
Eng Trouncbaach schëtt aus an
d'Bidden,
De Kelter muelt a gréngt zefridden,
An d'Aarbecht huet Erfëllong bruecht.
Lo gët et Nuecht.
Dir Krunnemécken, dat gët Wäin!
Jec Kättchen, fëll mer d'Glas,
A sëtz dech hier am Lïchteschäin
Bei mech op d'Taass.

3. Wäiss gloust am Héichuewen de Goss,
Do d'Stolwierk sprëtzt a flaamt.
Am Gallem gliddeg waalt de Floss
Wéi an der Häll verdaamt.
Am Walzwierk brommt et ëmmerzou,
Ët hummert, kraacht, an héich am Bou
Do späizen d'Walze feireg Schlaangen
Déi d'Männer zwange mat den Zaangen.
An d'Schéier bässt vill dausend Mol
Vill Tonne Stol.
Déi Leit, déi an de Schmelze stin,
Am helle Feierbrand,
Déi man, dass d'Rieder viru gin
Am ganze Land.

Monique Hermes

Lëtzebuergesch an der Primärschoul

(Nom neie «Plan d'Etude, Mee, resp. September 1989)

«Nodeem Lëtzebuergesch als Nationalsprooch unerkannt as, muss et och an eise Schoulen déi Plaz kréien, déi et verdéngt.

D'Haaptzil vum Lëtzebuergesch an der Primärschoul ass, sech mat aneren an der Mammesprooch mëndlech ze verstännege an d'Wierker ze liesen.

D'Kanner sollen de Lëtzebuergesch Sproochschaz esou kennen a gebrauche léieren, datt si sech an de verschiddenste Situatiounen genee ausdrécke kënnen.

D'Lëtzebuergesch ass dat giedlechste Fach, fir eis geeschteg a kulturell Wäerter aus Brauchtum a Geschicht weiderzeginn.»

Esou steet et an den «Ziler an Aufgaben» am neie «Plan d'études», deen eng éischt Kéier als Spezialnummer vum «Courrier de l'Éducation nationale», nach ënner dem Minister Fernand Boden, am Mee 1989 erauskoum, an un all Léierpersounen a Schüler aus eise Primärschoule verdeelt gouf.

An deem neie Stonneplang krut eis Sprooch eng Stonn, oder, besser gesot, eng Unitéit, reservéiert, an dat vum 1. bis an d'6. Schouljoër.

9 Säite sin et, déi dem Lëtzebuergesch an deem décke Classeur zoustin, deen den Erziéngsminister Marc Fischbach am September/Oktobre 1989 un all Léierpersounen schécke gelooss huet.

Op dëser Plaz wëlle mer äis mat den Direktiven, déi op dëse Säiten ze liesen sin, eppes méi genee befaassen. An engem zweeten Artikel erlaben ech mer dann dës oder déi Bemierkung zu dësen Direktiven an zu der «Situatioun um Terrain».

Vun den «Ziler an Aufgaben» hu mer scho geschwat, an domat wär d'Säit 1 dann och ewell erledegt.

Ëm «Pädagogesch Hinweise» geet et op der Säit 2.

Looss mer zesumme faassen:

- Et sollen net zevill Ufuerderungen un d'Kanner gestallt gin.
- Eis Sprooch soll e Fach sin, an deem Freed a Spaass 'Irëmp sin.
- Dat Schrëftlecht däerf d'Kand net strapazéieren, d.h. (ë.a.) keng Diktater.
- De Cours muss dem Niveau vun de Schüler ugepasst gin.
- Och d'Auslännekanner solle voll a ganz an de Cours matabezu gin an aktiv um mëndleche Sproochgebrauch deelhuefen.

Op 7 Säite geet et duerno ëm de Programm vun denen eenzelne Joeren.

Ugfaang gët mam **ËNNERGRAD**.

«Den Ëmgank mat der Sprooch ass eng Condition, fir léieren ze schwätzen. Am wichtegsten ass also, datt d'Kanner d'Geleënheet kréien, d'Sprooch ze gebrauchen (Elteren, Geschwëster, Spillkomeroden, Léierin, Schoulmeeschter).»

Et géif drëm goen, fir am éischte Schouljoër de Prozess vun der Entwécklung vun eiser Mammesprooch virunzeféieren, ze intensivéieren an ze systematiséieren, steet am neie «Plan d'études».

Wichtig wäeren dobäi och déi Mëttelen, déi d'Sprooch begleden, well d'Auschteren, d'Nolauschteren, d'Schwätzen an d'Verstoë géifen zesummegehéieren.

Méi genee ausernec geluegt gin dann dës Punkten:

«D'Kand gebraucht d'Sprooch als Mëttel fir sech ze verstännegen.»

Dës Sprooch as do, fir mat de Matmënsche Kontakt opzehuelen, fir eng ege Meinung auszadrécken an ze verrieden, fir Froen ze stellen an ze beäntwerten, fir eppes ze verzielen...

«D'Kand gebraucht d'Sprooch als Hëllef beim Denken.»

... fir z.B. séng Plangen auszadrécken, fir eppes ze explizéieren.

«D'Kand mécht säi Wuertschaz méi grouss.»

Dat geschitt doduerch, datt et Saachen, a Biller vu Saachen, dee richtegen Numm gët, Verben an Adjektive léiert, räimlech an zäitlech Relatiounen ausdréckt, nei Wieder erfënt...

«D'Kand ënnersicht, wéi e Saz opgebaut gët.»

Dobäi léiert et, déi wichtegst Sazforme gebrauchen a mat Saz ëmgoen.

An engem leschte Punkt geet et ëm

«D'Roll vun der Kannerliteratur»

... dës Kannerliteratur, déi d'Fantasie lieweg mécht, informéiert, hëlleft, fir selwer Geschichten an Texter ze erfannen.

MËTTELGRAD

Dësen zwee Schouljoren (dem 3. an dem 4.), as dee gréissten Deel vun den Direktiven (ronn 3 Säiten), reservéiert. Dat beweist, wéi wichteg datt déi zwou Klasse sin, wat d'Lëtzebuergesch ugeet.

«War d'Kand a sech ophëlt, as d'Grondlag fir séng produktiv a reproduktiv Aktivitéiten. Duerfir mussen déi rezeptiv Méiglechketen och nach am Mëttelgrad ëmmer erëm geschoult gin.»

Et géing also emol drëm, fir dat, wat am Ënnergrad gemaach gouf, ze widderhuelen an auszebauen.

Wat de produktive Sproochgebrauch ugeet, esou misst d'Kand sech am Mëttelgrad fléissend a genee ausdrécke kënnen, et sollt och

vum 3. Schouljor un d'praktescht Liesen erugefouert gin a fléissend liese léieren.

Weider sollt de mëndleche Sproochgebrauch nët vernoléisseg gin, d.h. d'Kand misst an deem Alter ë.a. kënne Gespréicher féieren, Billergeschichte verzielen, Diskussiounen matmaachen, Gefiller auszdrécken...

Punkten, déi am «Plan d'études» extra behandelt gin, sin:

«D'Kand vergréissert säi Wuertschaz.»

Am Mëttelgrad heescht dat, datt e Kand z.B. och déi richteg Ausdréck féint an déi genee Bedeitung vun de Wieder kennt. Et heescht och, datt et en einfache Saz «ausstafféieren», dat wëllt soen «méi grouss maachen», kann.

«Sazbau.»

D'Kanner misst Saz ëmstelle kënnen, Relativsaz abauen an d'Subjekt oder d'Objekt an engem Saz fannen.

«Liesen am Mëttelgrad.»

Mëtt 3. Schouljor sollt eréischt mam Liesen ugefaang gin. Duurch Exercicen am Liese sollt dann d'Technik ëmmer méi zolidd gin an um Enn vum 3. Schouljor misst d'Kand en Text, dee bei säin Alter passt, gelefeg an dem Sënn no liese kënnen.

Am 4. Schouljoer géing et da virun allem drëm goen, fir d'Gewierwegkeet am Liese weider auszebauen.

«D'Kand liest bekannt Texter.»

Dat wäeren emol Texter, déi him aus dem Ënnergrad hier bekannt wäeren. Si kënnten (och eréischt vun enger bestëmmter Plaz, also nët vun Ufank un), vun der Tafel, vum Overhead... crof gelies gin.

D'Kand misst awer och onbekannt, liicht Texter a Wieder, an denen «typesch Lëtzeburger» Lauter virkommen, liese kënnen.

«D'Roll vun der Kannerliteratur.»

Lëtzeburger Autecuren an hir Wierker stin am Mëttelgrad um Programm, wat d'Kannerliteratur ugeet. Esou Wierker, dat wäeren ë.a. «D'Maus Kätti — De Wëllefchen an de Fiisschen...»

UFWERGRAD

«Am Uewergrad as nach drop opzepassen, datt d'Kand sech mëndlech ëmmer méi gewierweg ausdréckt. Donierwent këmmt et a Kontakt mat den Haaptregele vun der Schreifweis, fir se eventuell ze gebrauchen.»

Esou heescht et am «Plan d'études». Dës Schreifweis géif jo schon am Mëttelpunkt durch geziilt Exercicen an Liese virbereet gin.

Punkten, déi extra behandelt gin, sin:

«D'Kand léiert fléissend liesen.»

... doduerch, datt et d'Haaptregele vun der offizieller Lëtzebuenger Schreifweis kennt.

«D'Kand léiert en Deel vun der Lëtzebuenger Literatur kennen.»

Et géif sech dobäi och ëm eis Haaptschrëftsteller, oder, wéi mir bei der «Actioun Lëtzebuergesch» soen, «ëm d'Kapphäre vun ciser Sprooch», dréien. Hir Wierker wärend dem Kand als «Dokumenter vun hirer Zäit» ze erklären.

«E, wéi mir schéngt, ganz wichtige Saz sief op dëser Plaz zitéiert: «Nom 6. Schouljor soll all Kand och mëndlech d'Hemecht auswenneg kënnen.» E Kommentar zu dësem Saz erlaben ech mer am nächsten Artikel!

«D'Kand gebraucht d'Sprooch, fir sech mëndlech auszedecken.»

Do géif et drëm goen, datt d'Kand eng Billergeschicht beschreiwen, eng ugefaange Geschicht fäerdeg schreiwen oder eppes Erlieftes mëndlech crëmgi kënn.

«D'Kand gebraucht d'Sprooch, fir sech eventuell schréfflech auszedecken.»

...z.B. doduerch, datt et Bréiwer schreiwen, Plakate maachen, Uertschafts-, Stroossen-, Déieren- a Planzennimm op lëtzebuergesch opsiche géif.

«D'Kand léiert d'Lëtzebuenger Schreifweis kennen.»

Och am Uewergrad wär d'Schreiw vum Lëtzebuergesch net obligatorisch, stect am «Plan d'études». Flei hätt d'Iéierpersoun déi voll Responsabilitéit fir ze bestëm-

men, ob an hirer Klass geschriwwe géif oder ob net geschriwwe géif.

«Et gi keng Diktater gemaach an d'Schrëftlecht zielt och net fir d'Nummer op der 'Zensur', heescht et ganz formell.

An da gin déi verschidden Egenaarte vun ciser Sprooch opgezielt, déi d'Kand lues a lues léiere soll. Zu dësem Léiere gehéiert och, datt d'Kand den Dictionnaire richteg gebrauché kënn...

Esou wäit zu deem, wat am neie «Plan d'études» iwwer eis Sprooch steet. Sécher sin eng ganz Parti wäertvoll Usätz an dësen néng Säiten enthal. Ganz sécher gët et awer och nach dëst an dat aussetzen. Mä doriwäer an enger nächster Nummer méi!

Du bas bei mer !

Gutt dass Du mech

erëm op e feste Buedem gesat.

Wou wir ech higeschwommen ?

Wou wir ech gelannt ?

Wat hätt ech ouni Dech gemaach ?

Wéi wir ech ouni Dech auskomm ?

Wat soll ech nach fäerten ?

Du bas jo bei mer !

Elly Schmit-Weber

De Méchel

Beim Méchel gät et lues zum Enn

séng Fra sëtzt do a stréilt him d'Hänn.

A jomert, wat se jom're kann

oh Misch — du woars e gudde Mann.

Gelt Gréichen, bléist e vrun sech hin :

Mäi Stupp, wann ech gesturwe sin

e Mann — dee brauchs de duerno nach

an huel de Sepp vu Miedernach.

Oh mei — jäit d'Gréit, dee ferme Knuet

un deen hat ech och scho geduet.

De,

Un de Kleessen

Léiwe Kleessen hief Erbaarmen
och ee Joër mat den Aarmen
ech kruet nach ni wat ech gären hat
obschon ech dir ganz léif geschwat.

Dët Joër hätt ech gār en Zuch
een deen elektresch fiert
vläicht och ee Geschichtebuch
as dat ze vill begiert

Ech hu mech ëmmer geschéckt
doheem an der Schoul
dem Bopa hat ech Nöss gepléckt
an him geléint méng Moul

Hien huet séng Iänn ëmmer, sou kal
e Schung och deen hien dréckt
e gët vun Dag zu Dag méi al
a geet scho ganz gebéckt.

Hien spillt nët méi mat mir mam Dapp
a rascht bei jidder Lanter
bréng him fir op säi plak'ge Kapp
Eng pelze Kap nach virum Wanten.

Mir kënnen d'Deg elo zielen
e Schung stellen ech op d'Fenster aus,
a fir dän Iesel Schielen,
e Kuerf voll hanner d'Iiaus.

Vic. Robert

Rassissem

Eng kleng Stad a Süd-Afrika,
den Numm kann ech nët nennen,
dës trauereg Geschicht vun do,
dêi sollt dir awer kennen.

Et war um hell'gen Ouschterdag,
kaum hat en ugefaangen,
du as en eelre, schwaarze Mann
ganz lues op d'Küirch zougaangen.

Mä 't koum e Polizist dolaanscht,
nach ir hie war dobannen,
deen huet den Neger ugebillt,
e soll direkt verschwannen.

«Wat wëlls du schwaarzt Insekt dann hei»,
sou héiert een e brëllen,
«du weess, hei as en hellegt Haus
a keng Plaz fir e Wëllen.»

«O Sir», seet du den Neger schei,
séng Aen traureg glotzen,
«mä ech si jiddfer Muergen hei,
fir an der Küirch ze botzen.»

«O.K.», tçint drop de Polizist,
«dann daarfs du d'Küirch betrieden,
mä 't geet der dreckeg, son ech dir,
wann s du dir traus ze bieten.»

Nic Angel

Jeanine Theis-Kauth

Wéi de Krëschtapp ënnert d'Raiber geréit

An Amerika as viles anescht wéi bei äis: D'Haiser an de Stied wuesse bal bis un d'Wollécken; d'Wisener, wou d'Cowboyc reiden, reeche méi wäit, wéi e Mënsch kucke kann.

Aner Géigende sin elauter Gestengs a Sand. Wann een duer spadséiere geet, muss ee Biddoë voll Waasser matschelen, well wann een sech do verléiert, dann erdiischtert een. Op Plaze schmëlzt de Schnéi d'ganzt Joër bal nët, an do kënnst een emol engem Äisbier begéinen.

't gët awer och Landdeler an Amerika, wou ëmmer Summer as. Do wuessen, méi wäit wéi vun hei bis an d'Stad, déi séissten Drauwen a Pijjhen, Oränschen an Zitrounen, déi säftegt Kiischten an dat routsten Äerdbir.

An Amerika sin déi Räich méi räich wéi bei äis, an déi Aarm sin och méi aarm wéi hei.

Wéi gesot, an Amerika as viles anescht wéi bei äis, och déi Saach mat Niklosdag. Déi kleng Amerikaner maachen nët esou sëllegen Dausch ëm de Kleeschen, si hale sech méi un de Krëschtapp, deen och nach Santa Klos heescht. Si son, hee géif wäit ewech an der Schnéigéigend, an engem hëlzen Haische wunnen.

Et muss och eppes derbäi sin, well wann déi amerikanesch Kanner dem Santa Klos e Bréif schreiwen, dann äntwert heen hinnen. A wann si sech Spillsaache bestellen, da mécht hee säi Bescht, fir hinnen hir Wënsch z'erfëllen. Op Krëschtowend, spaant heen den Anäis-Stär, dat as e Karibu ('t kann een och Renndeier derfir son) un de Schlitt, an abjes sin se bei d'Kanner.

Dat sin ewell vill Joren, datt de Santa Klos op Krëschtowend d'Kanner beschenkt, esouvill Joren, datt jidderec mengt, hee wir en ale Mann, zemol, well en dat meescht vu séngem Gesiicht hannert engem laange wäisse Baart verstoppt, a well heen ëmmer, zanter Mënschegedenken, deen selwechte laange roude Mantel un huet an d'Kapuz dervun déif an d'Stir zitt. Jidderec fönt, dat misst esou sin, mee enges Daags seet hien:

«Ech sin es sat! Ech wir och emol gär modern ugedon ewéi di aner Leit. Ech ka mech selwer nët méi am Roude gesinn. All Dabo erkennt mech vu fären, dat geet mer op d'Nerven. Esou, mam Baart gët ugefaang, an de Rescht geet no.»

Ounst laang ze fackelen, schiirt de Krëschtapp sech de Baart bei der Schwaart ewech, hänkt de roude Mantel un den Nol, a well et deen Dag nët weider kal as, fiirt heen esou wéi en do as, mat Hiem, Box a Stiwwelle gekleet, om Velo an déi nächst Stad. Do keeft hee sech e bronge Liederpaltong, eng Pelzekap, eng gring Samettebox a gielzeg Stiwwelen. Fir déi Zäit, ir et décke Wanter gët, leescht hee sech eng Jean's an Turnschlappen. Dat alles léisst en sech an eng nei Zakosch apaken.

An 't as nawell e féng flotte Kärrel, deen moderne Santa Klos. Dat hat keen hannert him gesicht. Ennerwee fir heem séngt en an engem Stéck:

«Ech dre-me vu Gezei-hei,
vu-hu Gezei, dat fonkelnei,
ech si flott gefi-iizt,
geklufft, gestri-iitzt;
dat as gläich eng aner Gei.»

Awer doheem kritt de Santa Klos eng gehéireg op den Deckel. Wéi hee sech wëllt beim Renndéier Anäis-Stär, dat bis elo säi beschte Kolleg war, e bässe bretzen, dréit dat him den Hënneschten. Et züpt Grashällem aus dem Moss eraus a knätscht ongenéiert, wéi wann et eleng op der Welt wir. Owes, wéi et geruff gët fir an de Stall, stellt et sech daf. Eréischt eng hallef Stonn méi spéit trëppelt et vum selwen önnerndaach. Deen aner Owend sicht et säi Leër scho virun der Zäit op. An domat geet et nët ducr. Et spillt séngem Frënd a Meeschter allerlee Expresser: Mat der Schnëss geheit et him säi Brëll vun der Bänk an trëppelt drop. Et stéisst him säi Cola ëm, a wéi de Klos wëllt fëschegon, trätscht et duerch d'Baach a verdreift d'Frellen.

Wann den éischte Schnéi fällt, wëllt de Krëschtmann säi Schlitt ausprobéieren, mee d'Rendéier léisst sech fir d'Baschten nët uspanen. Et stäipt d'viischt Féiss breet auserneen, béckt de Kapp, rullt d'Äcn, datt een nëmme méi dat Wäisst dervu gesäit a bléist geféierlech duerch d'Nueslächer.

«Da klibber mech, du dommt Bëtschel,» seet de Santa Klos, sëtzt sech op de Velo a rullt an déi éischt bescht Garage sech en Trakter mat engem Unhänger kafen. — Hei dat as der vläicht e flott Gefir! D'Chauffeurscabin as mat Glas géint de scharfe Wand ofgespaart, a wann d'Heizong un as, da mengs de, du sitz an enger Stiffchen. Iwrem Fuere séngt de Krëschtmann voller Freed:

Rrumm, rrumm, rrumm,
mäin Trakter as am Jhumm.
Domat fueren ech méi séier,
wéi mam Schlitt an engem Déier.
Rrumm, rrumm, rrumm,
mäin Trakter as am Jhumm.

De Santa Klos paakt doheem d'Spillsaachen an d'Genaschels fir d'Kanner a säin Unhänger, an op Krëschtowend mécht hee sech op de Wee.

De Karibu Anäis-Stär kuckt den Trakterluuchten no, wéi déi ëmmer méi kleng gin.

En as traureg a rosen iwwer sech selwer. En as géint alles, dat modern as, an en hat gemengt mat sénger Tockegkeet behill en de Krëschtmann beim Alen. En hat sech nët gedreemt esou măr näischt där näischt, duerch en Trakter ersat ze gin. Zwou Tréine bonzelen aus sénge grouse Karibusaen erof an d'Stréi.

De Krëschtmann huet séier e gutt Stéck Wees hanneru sech geluegt, e gesäit schonn d'Luuchte vun der éischer Stad, do verspärt eng Barrière him d'Strooss. Dir Äscht leie kräiz a quier doruechter. De Santa Klos klëmmt aus séngem Trakter, fir ze kucke wat lass as. Do sprangen zwéi Gangster op hee lass, zerschlon e wéi en Nëssak, an da weess en näischt méi vu sech. Wann en nees zou sech kënnt, as säi fonkelncien Trakter mam Unhänger verschwonn. Déi zwéi Strauchmäerder hun him dee bestëmmt geschubst. Et as nach gutt, datt Vollicht as, ewell esou gesäit de Krëschtapp de Kanner hir Spillsaache verstreet op der Strooss an am Gruel leien. Awer wéi soll hee déi elo ouni Trakter an ouni Schlitt ausdele gon? De Santa Klos weess sech sénger Hänn kee Rot.

Do, e mengt e géif dremen! Vu wäitem héiert en eng Kläckelchen: bimmel, bimmel, bimmel — ëmmer méi haart — an da, fléck Houfen: tripp, trapp, tripp, trapp. — De Schäi vun enger Lanter — d'éischt kleng wéi eng Käerzeflam — an dann ëmmer méi grouss. A schonn hält den Anäis-Stär mam Schlitt nieft dem Santa Klos. Fro keen, ween d'Rendéier ugeschiirt huet, ween d'Lanter ugefaang huet! Krëschttag geschéien och nach haut Saachen a Wonner, déi kee versteet.

Ma du kënns mer grad ewéi geruff, seet de Krëschtapp an ëmäerbelt de Karibu, an da fläisst en sech fir d'Spillsaachen zesummenzerafen an op de Schlitt ze tässelen.

Vir om Sëtzer vum Schlitt läit de roude Mantel mat der Kapuz, an de Krëschtapp versteet, datt d'Raiber gemengt haten, hie wir en hondsgewéinleche Mënsch an datt si

hee vläicht ongeschuer geloss hätten, wann e säi Krëschtpappegezei ugehat hätt.

D'Kanner kréien an deer Nuecht hir Geschenker ierwer nach zer Zäit, well den Anäis-Stär leet e gehéirege Krack drop. D'Spillsaache kommen un, awer d'Genaschels feelt an och d'Flënten an d'Revolveren. De Santa Klos huet näischt dergéint. Hee war souwisou ni derfir, de Kanner dees Klimbim auszudelen.

De Krëschtmann mierkt glécklecherweis nët, datt d'Spillgezei alleguer e bèsse futti a verknascht as. E géif sech soss schummen, fir et bei d'Kanner ze dron.

Den Auto huet e Rad verluer, an d'Puzzle-Stécker gin nët duer. De Popprack as lach u lach, an d'Päerdchen huet e Bee gebrauch. D'Velosrad, gebascht a platt!

De Mippchen hippt mat enger Patt. Um Lederweuche feelt den Täissel, an 't as keng Fissell un der Gäissel. Alles läit wéi Ilee a Stréi, d'Pöppchen trëllt alt nieft der Wéi. D'Bicherdeckle si verpecht. Wat nët verdreckst as, as gekrächt.

D'Säck mat den Äppel an Nëss haten d'Gangster vum Unhänger gehäit, wéi si sech de Schockela an de Marzipan erausgesënnert hun.

Ënnerwee, wéi nach Luucht bei engem Gäertner as, keeft de Santa Klos vill schéint zeidegt Uebst, an dann huet heen awer gutt Saachen, fir de Kanner hir Stiwvelen nieft de Kamäiner vollzetässelen. E verdoelt d'Spillsaachen anescht wéi se bestallt waren, fir datt och déi eppes kréin, déi sech e Revolver oder eng Flënt bestallt haten. Op jidde Fall, 't geet duer fir jidderee. Wéi scho gesot, an der Krëschnuecht geschéien nach Wonner.

Meng clo nëmme keen, d'Kanner wiren nët frou wa se Krëschtmueres hir rammoléiert Spillsaache fannen. Majëmmen neen. Dëst Joer wëssen si emol richtig eppes dermat unzefänken, alles muss iwerholl, gefléckt a gewäsch gin.

D'Pappen an d'Mamme gi mat ugespaant, an 't as schwéier son, ween dee meeschte Spaas huet. Jidderee fént, dëst Joer hätt de Krëschtmann eng gutt Iddi gehat.

Ounst d'Krichs-Spillsaache kréien d'Kanner kee Sträit mateneen, an ouni Zockergeschir kritt keen de Bauch wéi. Alles funktionéiert wéi op Rulletten; de ganzen Dag spille Grouss a Kleng zesummen, a wann s'ee futtist Stéck gefléckt hun, och wann et e bèsse gewurschtelt as, da fréi si sech e sëllegen.

Awer d'Raiber sin nët esou gutt drun. Wann se gesinn, datt déi geklaut Flënten a Revolvere Spillsaache sin, da gin se wéll a geheien alles bei der Jomer. Duerno stoppe se sech vun elauter Roscrei d'Mee voller Schockela a Marzipan.

Wat hun déi dovun de Kurriwitt erwëscht! Wann ëmmescht sollt reklaméieren, vum Schockela géif e verstoppen, abee dann as alt nach e Wonner geschitt. Wéi se grad hannert enger Heck sëtzen, firt de Krëschtmann mat séngem Schlitt, dee vum Karibu gezu gët, laascht...

«Dann hal emol stall, seet en zum Anäis-Stär, ech hun nach eppes z'erledegen! Ech fuere mam Trakter vir, an du leef's mam Schlitt hannendrun.»

Wa se bei engem aarme Bauer säin Haff kommen, stelle si deem den Trakter mam Unhänger nieft d'Scheier. Ma déi Freed misst e mueres materliwen, wann d'ganz Famill dat grousegt Krëschtgeschenk gesäit!

Vun elo un, deet de Santa Klos säin neit Gezei d'Joer iwer un, fir ze schaffen an d'Spillsaachen zesummen ze dron, awer op Krëschtowend hänkt e sech säi roude Mantel nees em, an e pecht sech e wäisse Baart un de Kënn. Den Anäis-Stär as dees zefridden. En huet bekäppt, datt wann een zou zwee wëllt gutt auskommen, da muss et eemol gon, wéi deen een et wëllt an dann nees, wéi deen aner et gären hätt.

Kabarettisten

E Veräin, dee seng Kees röm wollt sanéiren,
Huet beschloss, Kabarettisten z'engagéiren.
Grouss Plakaten hun d'Leit opmierksam

[gemaacht
Fir Plaz ze huelen e Véirel vir aacht.
Um aacht war de Sall réischt hallef besat.
De Keessier, deen huet sech richteg entsat.
«Wat denken d'Artisten, wa si elo gesin,
Dass d'Leit vun hei, vu Konscht näischt

[verstin?]
Et huet sech bis halwer ning higezun
Ir d'Kabarettisten ugfaang hun.
Am Ufank hun d'Leit am Sall nach

[gelaacht,
Mä lues a lues hu si laang Gesiichter

[gemaacht.
Wat déi op der Bühn clo hun duergeluegt.
Dat hätten Duerfspiller och fäerdeg

[bruecht.
Deen een, deen huet e Vollert markéiert
A wéi en Eefalt gestikuléiert.

Deen aneren huet en Tuddeler gemacht
Am Sall huet nach eng Dose gelaacht.
Den drëten, deen huet Witzen erzielt
A séng Ausdréck waren och guer nêt

[gwielt.

Den Niveau vergung rapid wéi nach ni
An d'Spiichten, déi hate guer keen «Esprit»
Wéi d'Paus koum, hu ganz vill Leit séch

[gehuewen,
Si konnte sech awer och guer nêt

[beluewen.
An du gung et weider do uewen zu dräi.
Mä ganz vill Guddes war och nêt derbai.
Et koum eng Revue iwwer d'Zoustänn am

[Land,
Mat Pointen déi d'Leit alleguer schon hu

[kannt.
All Stänn a Parteien, déi gouwe geschuer,
Mä eppes Neies gouf guer kee gewuer.

A well déi donidden nêt recht hu begraff,
Sin Ausdréck gefall, bal dreckeg, bal graff.
De Publikum gouf der op emol sou béis,

Wat loug him dach un deem topege Kéis.
«Wat hätte mir sou gutt dohem lo gesiess,

Télévisioun gekuckt, e schéint Buch gelies.
Herno da laachen déi do sech kromm,

Déi halen eis alleguere fir domm.»
An no zwou Stonne war endlech den

[Aarmut aus,
A jidderee gung huerteg heem a sâin Haus.

Vum Virstand awer soten der du ganz vill:
«D'anert Joer, si mir rëm selwer um Dill.»

Läendeckesch Will

E klore Fall

Et streit den Af mam Papagei
wie wuel vun allen Déiren
am beschten an absëns getrei
de Mënsch kënnt imitéiren.

Den Af seet : «Ech man alles no,
all Gesten, all Grimassen.
Bis haut wor nach kee Konschtstéck do,
wou ech hätte misse passen.

Jo, mir Gorilla'n gi jo schon
als Mënschenaf beschriwen

dat fënds du an all Lexikon,
an 't as nêt iwerdriwen.»

«Jeje», rífft du de Papagei,
hal op mat déngem Bretzen.
Dat wir jo alles an der Rei,
kënns du, wéi ech, och schwätzen !

Mee de Gorilla hält sech d'Säit :
«Du dees een ower laachen.

Wat sin ech dann déi ganzen Zäit
mat dir am Gaang ze maachen !»

R.L.

Gil Mandy

Déi kleng Bänkelchen

An engem alen Haus an der Stad, dat komplett renovéiert (oder ofgerappt) sollt gin, do stoung um ieweschte Späicher eng al hëlze Bänkelchen. Si hat nëmmen dräi Been an duerfir konnt si och nët méi ganz gutt stoen. Wou a wéi si hire véierte Stempel verluer hat, konnt oder wollt si scho guer nët méi soen, mä soss konnt si sech nach un alles crënnere wat vir dru wor. A well jo emol keng aarme Séil méi no hir um ieweschte Späicher kucke koom, ofgesi vun engem ale struppege Kueder, dee vun Zäit zu Zäit säi Gläichgewichtsgefill op hir kontrolléiert huet, hat d'Bänkelche gutt Zäit fir iwwer hiirt fréiert schéint Liewen nozedenken. Si huet duerfir och ëmmer mat sech selwer geschwat, wéi al Leit dat esou maachen. Si hat et och scho laang opgin, fir mam Kueder ze sproochen, well deen huet hir guer nët nogelauschtert an ëmmer nëmme vu séngen Aventüren oder vu fatzege Kläppereie geschwat. Oder datt d'Mais fréier vill méi déck a fett woren an och vill besser geschmaacht hun. An obschons hien op enger Säit nëmme méi en halleft Ouer hat an op engem A hallef schiel wor, huet hien ëmmer esou vermengt dragekuckt, wéi wann hien nach ëmmer esou e stramme jonke Borscht wier wéi fréier, wou e wéi e roud Blëtz iwwert d'Diech an d'Kullange gejhaut as. D'Bänkelche wouss jo nët, datt d'Kazen déi egozentrescht Kreaturen op Gottes Äcrdbuedem sin. Si gesinn an héieren nëmme dat, wat si wëlle gesinn an héieren, an si maachen och nëmme dat si maache wëllen. De Rescht intresséiert si nët déi Boun.

Mä et as elo genuch vun Kueder geschwat gin. D'Bänkelchen huet, wéi gesot, meeschtens vun hirer schéiner Zäit gedreemt a mat sech selwer geschwat. Si wouss jo och näscht anesches.

An esou koom et, datt ech enges gudden Daags mam Chef vun enger Agence an deem Haus ganz uewen um ieweschte Späicher stoung op der Sich no eventuellen ale Saachen, déi mer fréier «Gerëmpels» genannt hun a fir déi mir haut vill Sue bezuelen. — «Wann dir nach eppes fant, wat Iech gefällt, dann däerft Dir et halen», sot de Mann vun der Agence déi d'Haus verkaaft hat, «mä ech mengen hei as nëmme nach aalt Gedrecks. Donkt uecht op d'Dunnen a maacht Iech nët knaschteg.» En as du bei eng vun de Späicherlichte gaangen, huet se mat vill «merde, merde!» opkritt an huet eraus op d'Strooss an op d'Stad gekuckt.

An du gesouch ech d'Bänkelchen. Si wäerd äis nët komme gehéiert hun, well si as schéi viru gefuer mat Schwätzen. Ech weess nach haut nët wéi et mir méiglech wor, fir si ze héieren an ze verstoen. Fir d'éischt hun ech mir se emol méi genee bekuckt. Si wor, op den éischte Bléck, guer nët esou stëbseg oder verknascht, wéi dat egentlech hätt misste sin. Dat hat och säi gudde Grund: De Kueder mat séngem struppege Pelz a séngem laange Schwanz huet se propper gehalen. Mä dat wouss ech jo an deem Ament nach nët. — Ech hun se opgehuewen an ech konnt gesinn, datt se fréier emol eng ganz schéi Bänkelche gewiescht muss sin. Si wor aus Nossbam, si wor ronderëm fassengerlech verschafft an si hat esou léif kromm Been ewéi en Dackel. Vum ville

Gebrauch wor se elo esou grobrongelzeg, mä ech konnt mer virstellen, datt se fréier emol hellbrong gebeezt wor. Ech wollt ower nüt ondiskret sin an och nüt eppes héiere wat nüt fir méng Ouere bestëmmt wor. Duerfir hun ech eng Kéier lucs gebëmt, well ech wollt si jo nüt erféieren. Mä déi a fäerten! Majëmmene! Déi Freed hätt Dir misste gesinn. Datt emol nees e Mënsch no hir kucke komm as an hir nolauschtere wollt! Hiirt Mondwrick as gaangen ewéi eng Peffermillchen. Fir d'éischt huet si mir vum Kueder geschwat, mä dat wësst Dir jo elo schon. An duerno sot se:

«Da lauschtert elo emol gutt no, jongen Här. (Jongen Här sot se zu mir, an dobäi sin ech dach schon en alen, wann och passabel konservéierte Bop.) Un alles kann ech mech jo leider nüt méi erënneren, mä ech weess nach genee wéi ech als e schéi glat gehuwelt Briet an der Schräineri vum alen Här..., do, elo weess ech den Numm nüt méi vum Meeschter, also, wéi ech do an der Wrickstat stoung nieft enger ganzer Rëtsch vun dëcken an dënnen, schmuelen a breden, kuerzen a laange Brieder vun allen Zorten. O méi! wéi huet et do esou gutt gericht no frëschen Huuwelspéin an no Seemiel. De Läim, deen an engem kofferem ducblen Dëppen um Uewe gebrutschelt huet, deen huet guer nüt gutt gericht, mä nujee, et wor eben esou. De Meeschter wor en elere Mann mat engem laangen, grogic Schnauz. En huet meeschtens eng ürde Päif gefëmmt, a wann déi aus wor, huet e Jicktubak gesuckelt.

«Elo as et un dir», sot en zu mir, an en huet mech aus dene sëlliche Brieder eraus gesicht an op d'Huwelbänk geluegt. En huet säi Bläistëft gespëtzt, d'Riichtschiit, de Wénkel an de Meter geholl, a fong un op mir ze zeechnen. Mam Ziirkel huet e kromm a ronn Strécher gezun. Duerno huet en eng reng See an eng Zwéng agespaant, eng Feil geholl an domat een Zant nom anere vum Seeblat geschäerft, fir datt et e schéine glate Schnëtt sollt gin. — Dunn hun ech ower heemlech geziddert, well ech woussst jo wat elo op mech duerkéim. Mir Hëlzer si jo do

fir op allerlec Art a Weis verschafft ze gin, mä d'Veerschaffen dat as eng Konscht. Mam Seën ugefaangen. Een deen dat nüt richtig kann, dee stéisst an zitt a rappt, datt et quiitscht. Da gin op der anerer Säit Spläitieren eraus gerappt an dat as kee schéint Gefill, mä léiwen Här, dat kann ech lech soen. Mä hei hun ech gaangs gespiirt, datt e Meeschter mech verschafft huet an, datt aus mir eppes Besonnesches sollt gin, esou duuss a geschéckerlech as hie mat mir ëmgaangen. An dat goug déi ganzen Zäit esou.

«Sou», sot en, wéi e mech um Enn zesummegefout, geleimt, gehuwelt, gefeilt, mat ganz rengem Glaspobeier geschauert a poléiert hat: «Elo gës de och nach gebeezt an da kriss de nach zwou Couche Verni. An da bas du déi schéinst Bänkelchen, déi ech jemools gemat hun.» — Gleeft elo nüt, jongen Här, ech géif mech bretzen. Hien huet wiirkelech esou gesot, an et muss och wouer gewiescht sin, well dat klengt Meedchen, d'Maisy, huet genee esou gesot, wéi ech op Niklosdag tëscht anerem Spillgezei a Schnekerieien um Dësch stoung: «Dat do as déi schéinst Bänkelche vun der Welt! O wat sin ech elo esou frou!» — An du woussst ech och wien d'Maisy wir. Well iwwer dem Schaffen huet de Meeschter alt dacks vun engem klinge Meedche geschwat, deem säi Papp eng Bänkelche bestallt hat.

Ech kënnt jo elo nach stonnelaang verziele wéi et mat mir weider goug, mä da géift Dir hannen um Enn och nach denken ech wir eng al babbeleg Toz. Lauschtert mir ower wann ech glift nëmme nach eng Grimmelchen no: Aus deem klinge Maisy as eng jong Fra an duerno eng jong Mamm gin, a séng Kënnercher wore grad esou frou mat mir wéi hir Mamm. Si hu mech wuel méi getëltert an dorëmmer gejhummt, esou datt d'Maisy alt dacks huet misste wieren. Nujee, dat as alles scho laang hier. D'Kanner si grouss gin an aus dem Haus gaangen, de Mann as gestuerwen, an d'Maisy wor eleng mat mir an deem groussen Haus. Mä net laang. Wann d'Madame Maisy — ech soen

ëmmer nach «d'Maisy», well fir mech as et dat klengt Meedche bliwen — wann et dann an der Fotell souz ze strécken — wéi ech déi wäiss, rosa a blo Woll gesinn hun, du wousst ech, datt et Bomi gi wor — dann huet et séng midd Féiss op mech gesat fir ze raschten. Duerno, wéi déi Kënnercher an d'Haus koumen, o Mamm, du gouf ech eréischt getëltert! Wat wor dat eng schéin Zäit! — Mä déi Kanner goufen och grouss an si sin nēt méi sou dacks bei d'Bomi komm. Dunn hat ech d'Maisy nees ganz eleng fir mech. Dcsm séng Bee wollten an der Lescht nēt méi esou richtig, an ech hat och esou e leedlecht Gefill an engem Been. Et huet mat Momen-ter esouguer richtig wéi gedoen a bannenan esou gekrckelt. An enges Daags, d'Maisy

wollt eppes aus dem icweschte Gefaach vum Kichschaf huelen, dunn huet et sech op mech gestallt an... o Jëscsmarjousebett! elo erënneren ech mech ganz genee, dunn as dat Been ofgebrach an d'Maisy as mam Kapp op de Plätterchesbuedem...»

Weider koum déi al Bänkelchen nēt méi, well, ech wcess nēt wéi et gaangen as, si as mir entwuscht an d'Späichertrap erof getrollt. Si blouf ennen um Palier leien, mä si wor futti. Déi ancr dräi Bee woren och ofgebrach.

«Maacht Iech näischt draus», sot de Mann vun der Agence, «ech hat Iech jo gesot Dir gift näischt Fierbares méi hei fannen. All dat aalt Gedrecks güt muer verbrannt.»

D'Jor as criwwer, denkt w.e.g. drun,
fir är Cotisatioun ze iwwerweisen.
Dir spuert äis op déi Manéier vill Arbecht a Porto.
Mir erlaben äis och drun z'erënneren,
datt Cotisatioun fir 1991 op 500 Frang
vun der Generalversammlung festgcluegt gin as
Konten: Postscheck 6644-48 - Spuerkeess 1000/7250/4
BIL 4-100/9748

Eise Mëmbren, Frënn a Mataarbechter
wënsche mer fir 1991
e glécklecht Neit Jor,
derbäi eng gutt Gesondheet
a Fridden op der Welt

Longine Klauner

D'Liewen as dach schéin!

Et war Freideg, an et huet gereent ewéi mat Emeren. Et war zwar nët den dräizéngten, mä 't as egal! Ech hun d'Freidecher iwerhaapt nët gären an de Recn scho guer nët. De René an den Tony, méng zwéi Jongen hate mech erëm fuurchtbar rose gemat. A mäi Mann hat jhust virun enger Stonn ugruff, datt hie géif säi Chef matbréngen, fir mat z'essen deen Owend. O Mamm, wat war ech rosen! An enger halwer Stonn géiwen d'Geschäfte all zouman! Ech war also jhust am Gaang, mä klenge VW an nach méi eng kleng Parkplaz eranzefueren, do huet et och schons geknuppt. Ech war géint e Potto gerannt. Mäi Gott, hun ech geduecht, d'Gemeng ka se reparéieren, a mäin Auto, nujee, op eng Bëls méi oder wéinger kënnt et och nët méi un. Ech hat mäi Prabeli vergiess, wéi gewéinlech. Fiirchterlech hun ech ausgesin, d'Hoër hunge mir an der Stir, wéi wann ech géint eng Därenheck gelaf wir. Jhust wollt ech iwer d'Strooss goen, du as och schon déi topeg Lut nach rout gin. Ech hu misse waarden! Ech si vun engem Been op dat anert getratt, an d'Recndrëpsen si mer d'Gesicht cragelaf. Deen Dag hat ech würrkech Pech. Op eemol lect sech eng Hand op mäin Arem. Eng Fra stong niewent mir, an hir Aen hun an onbestëmmt Färe bekuckt. Dunn eréischt hun ech de wäisse Bengel gesinn, deen se am Grapp hat. Déi Fra as blann, duecht ech. Ganz lues huet se mech gefrot: Sot, géif Dir mech mat eriwier huelen op déi aner Sait? Fir wat dann ech, hun ech geduecht, sin ech nët scho genuch an der Hetz? Mä ech sot: Ma sécher Madame, fir wat dann nët? Dunn as d'Lut gréng gin, an ech hun se um Arem iwer d'Strooss gefouert. Déi aner Sait sot se

zu mer: Villmools Merci, Madame. — Op eemol hat ech e Gefill, si misst nët mir, mä villméi ech hir Merci soen. Ech hun hir no gekuckt, wéi se am Gewulls verschwonn as, a lues mam wäisse Bengel ëm sech getascht huet. Wéi sin ech mir esou kleng virkom! An ech duecht: Wéi glécklech misst ech dach sin, am Vergläich zu dëser Fra? Hätt si nët méi Ursaach granzeg a schlecht gelaunt ze sin? Ech hat dach all Grund fir zefridden ze sin!

Du huet et opgehal mat renen, an d'Sonn as hannert nach groe Wollécken eraus kom. An op eemol as mer de Gedanke kom: D'Liewen as dach esou schéin! Vill ze schéin, fir em mat schlechter Laun ze begéinen!

E klenge Käerchen

E Käerche Som as blous eng Grimmel
Gët grouss, mee wüsst nët an den Himmel
Weem klappt nët d'Häerz a séil'ge Schléi
Wann aus dem Kär brécht d'schéinste Bléi

Beim Beemchen, wou d'klengt Bleetchen
dreift
A wann d'éischt Fruucht drun hänke bleift
D'zaart Gréngs wat kingt wéi d'Hor um
Honn
A laacht an d'gëlle Fréijorssonn

Wann d'Hueselnooss bascht aus der Schuel
A Wuurzele schléit an d'Buedemsuel
Wat stécht dach an dem Kär vu Kraaft
D'gréisst Wonner, wat d'Natur erschaaft.

Jos Scholtes

Theater

Aus der Réimerzäit

Radios-Causerie, de 15. Januar 1962 vum Jos. Hurt († 25. 3. 1962)

Et as gebräicherlech, datt eis Geschichtsfuerscher, wann se d'Vergaangenhuet vun engem Duerf oder enger Uertschaft schreien, wéinegstens mat der Réimerzäit ufänken, wann nët mat Adam an Èiv, well wat d'Geschicht méi al Spuren op enger Plaz hannerlooss huet, wat den Uert och op e méi e groussen an héijen Alter zrécckkucke kann.

T as nët fir dene Fuerscher nozemaachen, wa mir an eiser Causerie iwwer de Lëtzebuurger Theater, och bis op d'réimesch Zäit zrécck gin. Am Jor 1853 sin zu Helléng, donidde bei Betebuerg fir méi genec ze sin, téschent Helléng a Suuftgen, an engem Graf réimesch Fondc gemaacht gin. Ënner anerem hun se deemools eng réimesch Schauspillermask aus Bronz fond.

Eng Mask nenne mir am Lëtzebuergesch en Bok, déi Echternach soen e Bokemaul a mir zu Maacher e Geschichtemes. Een, deen op Fuesent maskéiert as, nenne mir e Fuesbok oder Fuesentsbok. Bok gélt also esou wuel fir d'Mask selwer wéi fir déi Person, déi eng Bok dréit.

D'Bok wor ursprénglech e Schutz virun de Geeschter an den Dämonen, si sollt deejéinen, deen se gedroen huet gläichstellen, identifiziere mat denen Dämonen oder Personagen, déi se duerstellt, an op dee betreffenden hire Geescht, hir Kraaft gin, hir Eegenschaaften iwwerdroen.

Eng Bok as gedroc gi bei de Maskendänz, déi vu Geheimbünde bei religiöse Feieren opgefouert se gin, wéi et nach haut an Afrika, an der Südsee geschitt. Eng Mask vun Déieren as vum Jeër gedro gin, fir déi Déieren op der Jucgd unzelackelen; d'Mask vun engem Geescht as ugdo gi fir de Geescht fir sech ze gewinnen; d'Mask vun

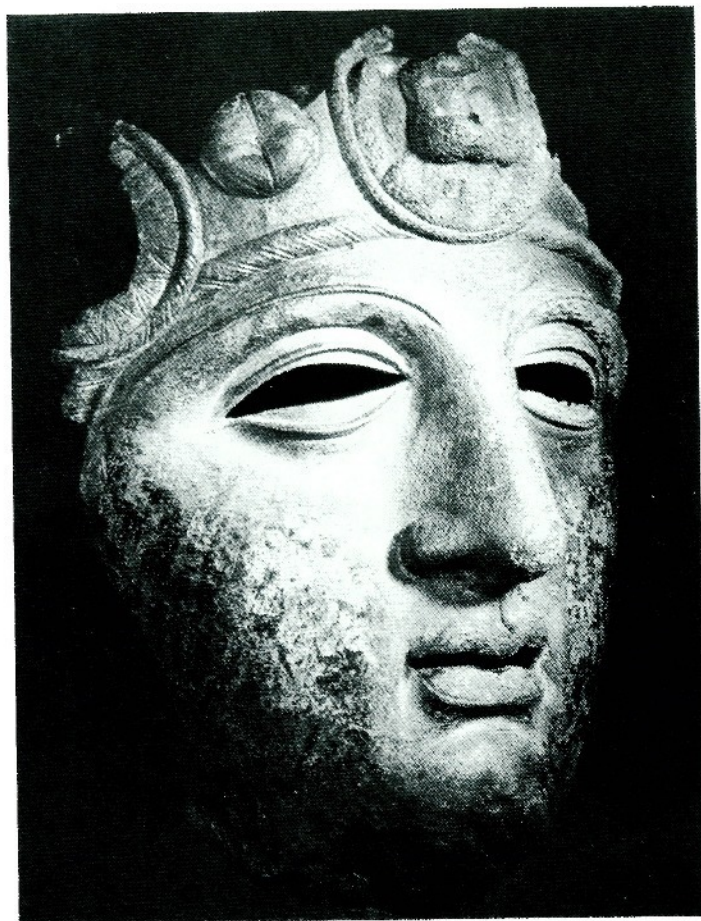
enger Gottheit as opgesat gi fir sech dee Gott gönschteg ze stëmmen.

Grad dat wor och d'Ursach fir wat d'Theaterspillen an den Theaterspiller vun de Philosophen, de Kірcheväter a vun der Kірch selwer veruurtelt gi sin. De Jean-Jacques, den Affekot vun de Genfer Calvinisten, huet d'Komödianten vu senger Zäit verdaamt, well hire Beruff eng Perséinlechkeetsverschibung verlaange géif, déi enger moralescher Prostitutioun gläichkéim. A senger Roman: «Der jüdische Krieg», léisst de Lionel Feuchtwanger e Judd iwwer de réimeschen Theater folgend Bemierkung maachen: «War es nicht Sünde, sich auf eine Bühne zu stellen, in die Haut und Kleidung eines anderen Menschen zu schlüpfen? Hatte nicht Gott einem jeden sein Gesicht und seine Haut gegeben? War es also nicht Auflehnung, sie vertauschen zu wollen?»

D'Masken haten op dem griicheschen Theater nach en aneren Zweck: durch d'Schalltrichter, deen dran agebaut wor, hun se d'Stömm vum Acteur verstärkt, fir datt an dem wäite Rond och déi lescht Reien hie verstoe konnten. Bis géint 400 viru Christus haten d'Masken, och déi vun den traurenden Acteuren, nëmmen een eenzege Gesichtsausdruck: d'Lächelen.

Zum alen Theater gehéiert d'Mask, d'Bok an de Kothurn, e Stiwvel mat héije Suelen, fir deen trageschen Acteur zënter der Zäit vum Äschylos méi grouss, méi iwverragend héich ze maachen, géint iwwer denen aneren Acteuren.

Op ale réimesche Mosaiken a réimesche Wandmolereie fanne mir dacks eng Mask als Ofzeeche vum Theater oder och vun de Geeschter als Dekoratioun. Den internationale Festival vu Wolz huet als Ofzeechen

eng Mask virun engem offene Rido; an den Theaterclub vun de Studenten aus der «Assoss» huet sech «les deux masques» genannt.

Wann déi Hellénger Mask erziele kënn!

Et as scho laang, ganz laang hier, géing se eis soen, ech crënner mech nach grad esou eng Grimmel, du hun ech zu Roum an engem groussen Zirkus, virun Dausenden an Dausende vu Leit mat méngem Meeschter gespilt. Aus mir eraus huet hie mat séngen Ae gekuckt, aus mir craus huet hie mat séngem Mond geschwat. Mat méngem Meeschter sénge Saache verpaakt hun ech eng laang a wäit Rees gemat, a mir sin an e

Land komm, dat nët méi esou schéi wor wéi méng Hemecht Italien. Den Himmel wor nët méi blo, d'Sonn huet nët méi sou hell geschéngt, et wor bronkeg a kal. Hei an do huet mäin Här mech erausgeholl mat sénge faarwege Kleder, mech opgesat, an dann hu mir gespilt viru villen Zaldoten an engem Lager, viru räiche Leit a schéine Villaën a virun engem groussen Publikum am Amphitheater vun enger Stad. Dat huet Joren esou gedauert... vun enger Villa zur anerer a vun enger Stad zur anerer si mir gezun... bis een Dag mäi Meeschter gestuerwen as, an ech mat him an de Buedem komme sin.

Do loug ech eng laange Zäit, wéi laang weess ech nët. Bis een Dag héieren ech klap-

pen a gruewen an eng Hand huet mech craus aus dem Dreck gewullt. Ech muss en drolegt Gesiicht gemaacht hun, wéi ech déi friem Leit gesinn hun, déi mech fond haten, si hu mech gekuckt a gedréit no alle Säiten a wosste sécher nët, wat se mat mir sollten ufänken. Du hun anerer mech mat fortgeholl, mech gebotzt an hu mech bekuckt. Mee et wor alles ganz anescht wéi zu ménger Zäit.

Al réimesch Schauspiller wore Sklaven oder Fräigelossener, déi et dacks zu grousser Berühmtheit an nach méi dacks zu grousser Räichtom bruecht hun. Déi éischte Beruffsspiller wore Possespiller aus Etrurien.

D'Reimer, déi no Spiller gegammst hun, sin hirer nët midd gin. No «Panem et Circenses», «Brout an Zirkusspiller» hun se geruff a fir hiirt Vollek ze befriddegen a roueg ze halen hun d'Keser Zirkus an Theaterspiller opféiere gelooss. Deglaang hun se gedauert an d'Acteuren hu gespillt fir d'Vollek ze ameséieren.

Et wore keng Tragödien, wéi Griichenland se ervirbruecht huet; et si Komödien. Si waren nët aus dem Hellegen crausgebuer a waren och nët op d'Erbauung vum Publikum geriicht. Si waren nëmme fir den Amusement bestëmmt, berechent op e Publikum an deem séng niddreg Instinkter. Et wore meeschtens Possen a Pantomimen, déi wéi en Theaterhistoriker schreift: «In der Darstellung der niedrigen sinnlichen Leidenschaften triumphierten.»

Vun dem réimeschen Theater sin haauptsächlech zwéin Autore mat hire Spiller duurch d'Mëttelalter bis op eis komm:

De Plautus (ongeféier géint d'Jor 185), en aarme Plebejer, deen als Séimann ronderëm d'Welt komm wor an dee mat engem perfekte Latäin och e perfekte Karikaturist wor. A séng Stécker as vill Musek dran: Soloën, Duoën, Trioën, Couplet-en a kleng Aricn, déi bal 2/3 vum Text ausmaachen. Mir kënnen de Plautus als Begrënner a Virberder vun der Operett bezeechnen.

Den zweeten, den Terentius (deen ongeféier ëm déi selwecht Zäit gelieft huet), wor e Berber, deen am jongen Alter vu 25 Jor gestuerwen as a 6 Komédistécker hannerlooss huet, ouni vill Erfolleg gehat ze hun. Deen huet d'spéider Zäit him créischt geschenkt; séng nett, propper an eppes verblatzt Stécker hun hir Eierung virun der Kiirch fond a sin a Kléischer a Schoulen opgeféiert gin. Wéi d'réimesch Antike vun den Humanisten crëm nei entdeckt as gi mat der Renaissance an Italicn, du hun sech op d'Komedië vum Plautus geworf, virun allem op den Terenz, deen d'Leifkand vun der deemoleger Zäit gin as. Déi meescht Schoulreglementer hun d'Lektür an d'Auswenngeleiere vum Terenz erfuerdert.

Wa mir déi Theaterstécker vun denen zwéin haut liesen, da versti mir dat Urteel, dat am Roman vum Lionel Feuchtwanger «Der jüdische Krieg» d'Poppäa, dem Keser Nero séng Fra ofgët: «Das römische Theater ist langweilig. Entweder derb und simpel oder verkommen in lauter dürrer Tradition.»

An hirem Kolléisch zu Lëtzebuerg hun d'Jesuite mat hire Studente méi wéi emol d'Stécker vun denen zwéi réimeschen Auteurs gespillt. Esou wesse mir, datt op hirer Bühn am Jor 1637 en Dialog gehalen as gin, e Gespréich téschent dem Plautus an dem Terentius. Am Jor 1666 as eng Plautianesch Tragödie, wat fir eng dat gët nët gesot, opgeféiert gin.

D'Mimusspill an d'Pantomim as vun de réimesche Keser, besonnesch vum Nero a vum Domitian, an den Déngscht vun hirer krëschtefeindlicher Politik agespaant gin, an se hun de Typus «Krëscht», fir e lächerlech ze maachen, als komesch Figur opriede gelooss. Dat sollt ënner dem Diocletian säin dichtegegen a beléiften Acteur Genesius maachen — Genesios, warscheinlech e Griech — an d'krëschtlech Sakramenter an d'Daf mat vill Spott a Witz virum Keser a virum Haff virféieren.

Et wor bei Geleënheet vum Bestiednes vu sénger Ducchter mat séngem Matkeser

Maximian an hie sollt d'Geschicht vum Märtyrer Hadrian sénger Fra Naphalie duerstellen.

Fir séng Roll gutt a fundéiert maachen ze kënnen, hat hien déi krëschtlech Relioun studéiert an och heemlech deem krëschtliche Gottesdénsgschicht a séngen Zeremonië bäigewunnt.

Am wäisse Kleed stong hien op der Bühn an hien huet séng Roll esou gutt gemaacht an esou groussaarteg gespillt, datt alles him frenetsch Bäifall gin huet. Op eemol hun se gemierkt, datt dat alles kee Spott wor, mee vollen Eescht. Si hu gesinn, wéi hien sech virun hinne gebuet a wéi hien déi Daf, déi hie verulke sollt, am Eescht ugeholl huet.

Du huet d'Blat sech gedréit. Op der Plaz huet de Keser, enttäuscht a rosen, hien zum Doud duurch d'Schwäert verurteilt: hien as gestuerwen a säi lescht Wuert wor: Ech spilen hin zu Gott!

De réimeschen Acteur, de Genesisus, as de Patréiner vun den Acteuren a besonnesch vum krëschtlechen Theater gin.

Am Mëttelalter as séng Geschicht oder séng Legend vun Trubaduren ëmmer crém virgedroc gin. De Lope de Vega (1562-1635), de Begrënner vum spuenceschen Drama, huet säi Stéck «Sein ist Schein», iwwer hie geschriwwen; de franséische Rotrou huet 1648 eng vu sénge beschten Tragedien: «Le véritable saint Genest» geschriwwen an d'Jesuitebühn huet hien dacks duergestallt, och an hirem Kolléisch zu Lëtzebuerg, wou 1627 a 1642 Hadrianusspiller iwwert d'Bühn gaange sin. Vun neieren Dichter as et den Henri Ghéon a Frankräich an engem vu sénge beschte Stécker: «Le Comédien et la Grâce» an d'Ilse Stach aus Däitschland, déi sech un de Sujet erugewot hun; de Genesisus an der Fassong vun der Ilse von Stach, den 1928 op der Freilichtbühn vun Tréier am ale réimesche Keserpalast opgefouert as gin.

D'Reimerzäit mat hiren Helden an Hellegen, mat hire krëschtliche Märtyrer an heednesche Keser wor vum Mëttelalter u bis haut eng onerschöpflech Fondgrouf vu

Sujet-en, fir Theaterdichter, Wandertruppen a Shakespeare mat hirem Julianus (1621), hirem Alexius (1632), hirem Laurentius (1660), hirem Titus (1663), hirem Celsius (1665), hirem Gelasius (1673), hirem Commodus (1676), hirem Theodor (1681), hirem Maxentius (1682), Justian, Titus an esou virun, hun do hir Virlage gesicht an d'Lëtzebuenger Jesuitebühn huet am 17. Jorhonnert dat opgeféiert. Wéivill mol sin déi réimesch Stécker vun dem franséische Klassiker, dem Corneille säin Horace an dem Racine säi Britannicus zu Lëtzebuerg op eise Theater nach bis haut opgeféiert gin? Wéivill grouss Dichter hun no de réimesche Sujet-e gegruff, de Grillparzer z.B. a séngem Spartacus? Wéivill réimesch Stécker huet a sénger Zäit de Geselleveräin zu Lëtzebuerg opgeféiert: Alexius, die letzten Flavier, Constantin, die unterirdischen Mühlen... Fënnemol, sechsmol, siwemol, noënen.

Wéivill réimesch Stécker stongen am Repertoire vun eisen ale gudde Jünglings- a Mederchersveräiner? Wéivill Lëtzebuenger Auteuren hu réimesch Theaterstécker geschriwwen: de Siggy (Lucien Koenig) säin Domitian, den Hochmuth säi Sebastian, den Hubert Neyens säi Julian der Apostat (1917), den Nic Warker vun Arel, dee vun Iechternach gebürtig wor, séng Livia, een Trauerspill a 5 Akten aus der Zäit vun der Krëschteverfolgung zu Tréier am Jor 286, dat 1927 zu Lëtzebuerg gedréckt as gin. Intressant as, datt den 8. Februar 1838 zu Lëtzebuerg vun der Tréierer Theatertrupp Eisenhut ee Stéck gespillt as gi mat dem Titel: Die Trierische Marterung, Trauerspiel in 5 Aufzügen mit Melodram und Chören von F.A. Oldenburg, Musik von G. Schmit. «Den Schluß macht», heescht et op dem Plakat, «die plastisch-mimische Darstellung der Verklärung nach Paulins Deckengemälde zu Trier geordnet».

Scho méi wéi 30 Jor virdrun, den 11. Februar 1811, as zu Tréier dee selwechte réimesche Sujet gespillt gin: Rictius, Varus, oder die trierischen Märtyrer, ein heroisch-vaterländisches Trauerspiel mit 5 Aufzügen, ënnert

der Direktioun vum Ferdinand Moog. Wann een dat da liest, da freet ee sech, fir wat nët ee vun eise Lëtzebuenger Theaterdichter dee Sujet behandelt huet, wou 'Tréier mat sänge Märtyrer eis dach méi no läit ewéi Roum.

Nach eng zweet Fro drängt sech op, déi nämlech, ob nët de Warker Kennenes hat vun dem Tréieresche Stéck, well 't as dee selwechte Sujet a säng 5 Opzich hun der Rei no dee selwechten Inhalt wéi déi 5 Akte vun der Tréierer Marterung. Déi réimesch Mask vun Helléngen as haut nët een doudegt Stéck an eisem Musée, ma de réimeschen Theater a sängen ale klasscsche Stécker an déi réimesch Zäit sin haut nach nët um·Enn vun hirem Gank iwwert déi grouss an déi kleng Bühnen och an eisem Land.

Ënnert sängen dräi Stécker, déi en als «Rakéiten» erausgin huet, steet och de «Léiw vu Lëtzebuerg» vum Sigg, dat 1914 erschéngen an dat den Dichter an zweete Oplo 1946 op en Neis erausbruecht huet.

Et behandelt déi Lëtzebuenger aus allen Deler vum Land, déi als Zaldoten dem Napoléon säng Kricher matgemaacht a fir hire Keser gestuerwe sin. Doranner léisst hien och de Fräiheetskriich an den Doud vun eise Kléppelmänner uklénken. Et as eng déif ergräifend Schlusszeen, wou d'Lëtzebuenger an der Schlucht vun Austerlitz all fale mat engem leschte Kreesch: fir

d'Hemecht a fir d'Lëtzebuenger Rass, an den Hemechtsfändel hir Läichen zoudeckt.

Et wir ee wüirklech wonner gin, wann eise Sigg un deem Sujet erlaanscht gaange wir, e Sujet deen hien an déifster Scéil huet misse paken, am éischten an am zweete Krich, an denen hien als treien an dapere Lëtzebuenger gelieft a gelidden huet.

1920 as dat Stéck zu Lëtzebuerg opgefëiert gin an den Escher Moler Mousset hat d'Kulisse groussaarteg entworfen.

Grad op dat Stéck hat eise gudde Frënd Sigg Hoffnunge gesat, déi sech ni erfëllt hun; en huet déi wéi nach vill anerer mat sech an d'Graf geholl...

Als Undenken un dee feirege Patriot, deen onermittlechen Hemechtsdichter an dee gudde Frënd beschléisse mer eis Causeriën iwwer den Theater zu Lëtzebuerg mat engem Auszuch aus sängem «Léiw vu Lëtzebuerg».

Eng Lokalepisod aus der Napoléonszäit hun zwéi Gilsdorfer, de Professor Marcel Hilger an de Schoulmeeschter Jean Haan, 1950 lieweg gemaacht an hirem Volleksstéck an dräi Akten: «De Wëlwert vum Wéiweschhaff». Op der Duerfbühn as et vun der Entente vun der Musck a vum Fussball mat ganz grousssem Succès opgefëiert gin.

*Diddelénger
Theaterfrënn
1990*

Theaternotizen

Vum 16. Juli bis den 29. Juli 1990 wor zu Iechternach e Kannertheaterfestival, wou 250 Kanner an 100 Assistenten fir dee 5. europäesche Rendez-vous beinnee komm sin. 26 Länner woren do vertrueden, ënner dene fir d'éischt Kanner aus Rumänien, Russland, Bulgarien an Ostdäitschland. — D'Zeitungen hun dee Festival mat groussen Artikelen ervirgchuewen (cf. e.a. Lux. Wort 18.7., 25.7.90, tageblatt 17.7.90, Républiqueain-Lorrain 17.7.90).

* * *

Der Fernand Fox huet et opgi Wiirt an der Theaterstuf um Lampertsbierg ze sin, et gët elo nëmme méi Theater gespilt, sot hien; dee leschten Humpen huet en de 14. Juli 1990 gezaapt an zape glooss. An denen 9 Jor, wou en «Zapert» wor, wor do de Rendez-vous vun den Theaterfrënn, wou och dacks Cabarets-owenter woren, Moler Ausstellungen haten. Ec leschte lëschtgen Owend wor de 28.4. an de 5.5.1990 (samschdes owes), wou de *Léon Blasen* mam l'ernand Fox zesummen dem A. Liesch sénger beschter Saache virgedroen hun — a wéi gewéinlech — mat engem formidaable Succès.

* * *

Fir déi 10. Bungereffer Spiller (15.8.1990) hat de Fränz Frising vu Kolma-Biërg déi al Seeche vum Bruddermierder Wolfram an eng nei Fassong bruecht an d'Opféierong dervun dést Jor de Mëtelpunkt vum Dag gouf. D'Musek derzou huet de Jos. Kinzé geschriwwen, gespilt hun d'Stéck «Di zwee Bungereffer» den Autor Fränz Frising, d'Anne Glesener an de Jeannot Bauler. — Et as e «Stëmmespill» an 12 Biller an deem d'Stëmmen dominéieren, ënnermoolt vu Pantomimen, begleet op der Querflütt vun der Joffer Catherine Hollerich. Dekoratioun Marie-Rose Heinen-Bohnert.

* * *

An «Nos Cahiers» Nr. 3/1990 huet de Jean-Paul Hoffmann en intressanten Artikel iwwer en Aspekt vum Theater: «Mit der Ansichtskarte im Parkett oder Ein unorthodoxer Beitrag zur Luxemburger Theatergeschichte» an deer en eng Parti Ansichtskarten vun Theateropféierongen aus dem Ufank vun dësem Jorhonnert ka weisen, déi en doriwwer opgedriwwen huet. Et sin Ansichtskarte vun Theaterstécker déi de Stater Geselleveräin, de Kath. Arbeiterverein, de Sang u. Klang Pafendall, d'Pompjeë vu Mamer, d'Harmonie vun Hesper, de Gesangveräin vun Elwen, Pompjeën a Gesank vu Biwer, déi meeschtens datéiert sin a weisen, datt et historiesch Stécker op däitsch woren, déi gespilt si gin; 3 Kaarte si vun engem lëtzebuergesche Stéck: «Et wor emol e Kanonéier» gespilt vun der «La Luxembourgcoise», an 2 Kaarte mat «Dem Zwergevollek um Groesteen» (wou d'Stéck gespilt gouf as nët gesot).

* * *

Licht Lyresches a Satiresches; Gercimtes an Ongereimtes hun de Pir Kremer an de Pol Pütz den 23.9.9. am Stadhaus zu Ettelbréck zum beschte gin; gesongen huet d'Emely Cao-Foubert, um Piano wor de Rob. Lamboray.

* * *

Viru 7 Jor as den Theaterclub «De Maulkuëf» zu Déifferdang gegrennt gin. An hirer Generalversammlung 1990 huet et geheescht, datt se e schéine Succès mat dem Stéck vum Edmond Joris «Um Palier» haten. Si konnten de Scouten «Helleg Barbara» vun Déifferdang 50.000 Franc gin (de Club wor gegrennt gin, fir d'Scouten z'ënnerstëtzen). De Moment hu se 20 Aktiver. Präsidentin as d'Christiane Fwërling, Sekretär d'Janny Stiefer, Caisser Aly Matzey.

* * *

«Atelier de théâtre pour enfants» heescht e Communiqué vun den Affaires culturelles deen ufanks September an den Zeitungge stong, op franséisch natierlech. Laut deem sicht de «Centre d'éducation socioculturelle pour enfants à Larochette» fir säin «Atelier permanent de théâtre parlé» zwéi Jongen tëscht 10 an 12 Jor fir Jongerollen an Theaterstécker ze spillen, déi vun 1991 u gespillt solle gin. D'Stackgrupp prouft dräimol am Jor bant der Vakanz an eng Kéier d'Woch, éier e Stéck opgefieert gët. Déi Kanner, déi sech derfir intresséiert hun, mussten sech bis de 16. September 90 gemellt hun. F. Stage wor vum 18. bis de 27. September 1990, dënschtes an doneschtes nomëttes, an der Fiels, virgesin, fir ze gesinn ween sech derfir géif egenen.

* * *

Zu Betebuerg huet d'Theater GmbH dem Guy Rewenig säi Stéck: «All Mënsch kennt d'Nelly Kamelli» den 23.9.90 gespillt.

* * *

Den EUROBALLLET, e Grupp Dänzer an Dänzerinnen aus den EG-Länner as do. Et si 24 Medercher an 20 Jongen, déi den 19. Dezember 1990 hiren éischten Optritt hun. Een eenzege Lëtzebuurger as do derbäi, an nach e «Bäigeproffen» ewéi déi Techternacher soen, de Philippe Hinh, e Flüchtling aus dem Vietnam, deen naturaliséiert as gin, am Conservatoire bei dem Jaga Antony déi éischt Schrëtt geléiert huet an du op London an déi bekannt Royal Ballet School viru léiere gong. Mä éier se «offiziell» zu Lëtzebuerg oprieden as eng Avant-première an der Oper zu Leipzig. — De Georges Bocver an de Peter Busse haten déi éiergäizeg Iddi an d'Welt gesat an et huet haart gehale, fir déi néideg Finanzen beieneezekreien, ee Punkt, deen nach net ganz iwwerwonnen as, mä d'Affaires Culturelles hun emol en Ufank mat 10 Milliounen derfir gemat, fir d'Saach an de Gank ze kreien. (Lux.Wort 8.9.1990)

* * *

L-K-E. (Lëtzebuurger Kabaret Entente — 8. Publikation). Mam Titel «De bëssege Mond» kréic mer de Rapport vun hirer Aktivitéit op dem Gebitt vum Cabaret- an Theatersaison 88-89 op 56 Säiten opgedëscht. Et gët un d'Christiane Schlechter erënnert, dat den 2. März 1989 vill ze jonk gestuerwen as. Mat 38 Jor as et vu sängem Mann, dem Lambert Schlechter, a sänge Kanner ewechgerappt gin. — Et deet engem wéi,

wann ee vun esou engem tragesche Fall héiert, och wann een näischt dermat ze din huet. — Nom Réckbléck, zesummegehallt vum Jhemp Hoscheit iwwer d'Saison 88-89, gët op dem PiK séng 70 Jorfeier higewisen, déi vun dem Kabaret-Ensemble den 20. a 27. Oktober 1989 mam PiK sénger beschter Saache gefeiert si gin. Mat Intresse liest een dem Pir Kréimer säi Virdrag «De Patriotissem», deen hien de 15. Abrëll 1989 op de 4. Kabarets-Deg an der Buerg gehalen huet. — Et notéiert een och gär dat wat am «Klenge Memorandum» fir d'Mataarbecht um Radio 100, 7 deen neie soziokulturelle Radio, deen geschafe soll gin, als Programm virgeschloe gët.

* * *

An der Zowaasch (Lasauvage) hun déi Déifferdinger Theaterfrënn de 14., 15., 27. an 28. Juli 1990 dem Fernand Barnichs säi Stéck «Um Block» gespillt. — Et as e Stéck, dat dat haart a battert Liewe vun de Mineuren als Thema huet an d'Hauptpersoun de Jhemp Bausch, Mineur, as, deen Buergermeeschter vu Rémélleng dunn och Déptéierten wor an den 12. Februar 1935 an der Minière ze Doud verongléckt as. (cf. Lux. Wort 11.7.90, tageblatt 28.6.90 asw.)

* * *

Zu Mamer huet d'Theaterkëscht Gemeng Mamer dem Jos. Braun säi satirescht-leschtegt Stéck «D'Monument» den 30. Juni 1990, virun der Kierch als Hannergrond, mat 70 Statisten wou d'Millermoaler, de Pompjeën an de Photoclub mat derbäi woren. — Et huet wéi et an den Zeitungen stong gutt gefall, wann och kritiséiert gouf, datt eppes graff Wieder am Text woren.

* * *

Den 9. an den 11. Juli 1990 huet de Theater vum Lycée Michel Rodange d'«Oarmelëttschhochzäit», am däitschen «Die Kleinbürgerhochzeit» vum Bertold Brecht, iwwersat vum Cornel Meder, gespillt.

* * *

An engem Theaterstéck dat de Michel Grevis geschriwwen huet, den Titel «Bakalu mat Kachéis» huet, geet et ëm en Immigratiounsproblem. D'Stéck gouf vu Studenten aus dem ISERP a Gemenge vum 28. Juni bis de 4 Juli 1990 gespillt.

* * *

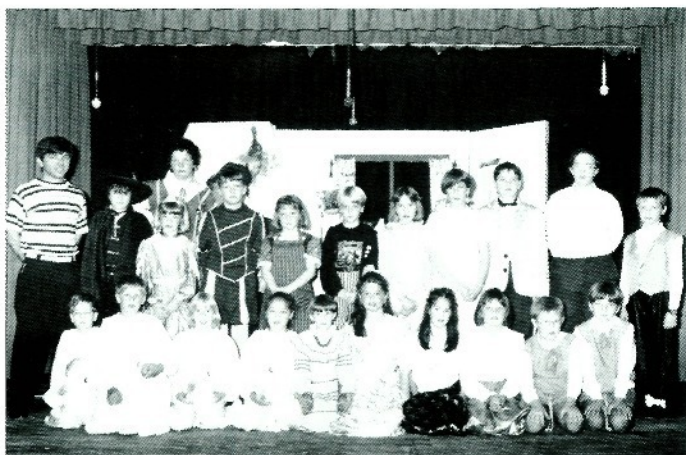
Den Theaterveräin «Szén 80» vu Lëntgen as 10 Jor al, e wor 1980 gegrënnt gin. Präsidant as elo

den André Nilles, Vize-präs. d'Karin Goffinet, Sekretärin d'Viviane Nilles, Caissier de Patrick Goffinet; Membren d'Christa Bieser, de Roger Spini, d'Danielle Zenner (Lux. Wort 27.6.1990)

En nei Theaterstéck huet de Nic. Zacharias vu Réiden/Atert, 22, Räicheler-Stross, geschriwwen, Titel: Dem Henno séng Wunnéng. E fréiere Buerger vermécht der Gemeng säi Verméigen, mat der Condition, datt e Foussballstion misst dermat gebaut gin. Mä matzen am Terrain, deen derfir geplangt as, läit dem Henno säin Haus. No villen hin an hier, Gemengerootssätzongen as dann en dach wëlles engem jonge Sportsmann ze follechen.

An dene leschten Theaternotizen (Fis sprooch Nr29) hu mer äis géiert, wéi mer zwee Nopeschdierfer an een Dëppe gehäit hun, well mer gemengt hun et wir een an dee selwechte Kannertheatergrupp. Nu sin awer déi *Buerglënster* een, an déi vun der *Schanz* en aner. D'Foto as déi vun deem Buerglënster-Club gewiescht. Wéi do steet hu si bis elo 7 Jor laang 7 Märcher gespillt, déi de Schoulmeeschter Norbert Schmit, 17 a Amberwee, Buerglënster aus dem Däitschen iwwersat huet. Si sin an deer lescht Nummer opgezielt a kënnen do gefrot gin, wann een se eierwou wëllt spillen

D'Schoulkanner vun der Schanz spille Kabaret, deen si selwer schreiwen. As dat da keng Leeschtong?
hr

*Kannertheater
Bourglënster*

*Kannerkabaret
«Schanz»*

Tom Thies

Erënnerongen u Vakanze bäi de Grousselteren

Zënter ech lafe konnt hun ech all Joër e puer Woche bäi de Grousseltere verliëft. De Grousspapp wor Woner an engem deemools nach klengen Duerf, wou jidderee jidderee kannt huet. Ech wor och bal kënneg; all Mënsch huet mech ëmmer nëmme de «Minettsdapp» genannt, well mäi Papp, de gudde Rot vum Grousspapp ugeholl hat, an a jonke Joëren op de Minett gezu wor, fir do séng Kuuscht ze verdéngen.

De Bop wollt nët hun, datt séng Kanner, sou wéi hien, fir all kleng Aarbecht d'Härebaure missten am Aasch lecken oder soss Erniddregonge missten a Kaf huelen, wéi hien, bis en enges Daags vun engem räiche Minetts-här vu Réméléng Ween a Schubkaren ze maache krut, déi ëm en enegermoosse séchert Akommes gebueden hun, ouni awer derbäi räich ze gin.

Mäi Papp hat op ARBED-Schëffléng eng Aarbecht am Stolwierk fond, hat eis Mamm bestued an eng Wunnecht am Duerf Huncheréng gelount, vu wou en all Dag, mam Velo op d'Schmelz schaffe gefuer as.

Vun Huncheréng aus sin ech dann och all Joër e puer Mol vu méngem Papp, mam Velo bei d'Grousseltere gefouert gin, fir datt de Kontakt téschent Enkelkand a Grousselteren nët sollt afbricchen. Och sollt d'Mamm, déi nach zwee méi jonk Medercher hat, e bëssche Rou kréien.

Wéi ech ower do hu missen an d'Schoul goen, konnt ech nëmme méi an de Schoulvakanz, fir d'Ouschteren an den Hierscht bei d'Grousselteren.

Déi Vakanz, vu denen ech hei verzielen, louchen an den drësseger Joëren. Joëre vun

deër grousser Krisis, der Aarmutt an dem Chomage: vun ze ville Leit ouni Akommes.

Wor dann d'Hierschtvakanz endlech do, sin ech vu méngem Papp, sonndes muerges, no der Nuetschicht, an dat véier Velostonne wäit ewech Duerf, an deem deemools méng Grousseltere gewunnt haten, gestrammelt gin, wou mer sou géint Mëtteg ukoumen.

No enger Woch Nuetschicht op der Schmelz, an no véier Stonne Velofuere, mat mär schwéiere Lappes hannendrop, wor mäi Papp vreckt an huet sech op d'Bänk viru séngem Elterenhaus fale gclooss. D'Groussmamm, déi äis héieren hat kommen, as mat enger Fläsch Béier an enger «Africola» an deër enger Hand an zwee Glieser an där aner aus dem Haus eraus komm. Iwwerdeems mer häerzlech begréisst goufen, hu mer déi Flëssegketen an äis cra geschott, well et wor dee Muerge schons déck warem gewiescht.

Wann ee vun enger Mamm oder Bomi begréisst gët, geet et kecs ganz lues eraf. Bei äis muss et haart hier gaang sin, well op eemol koum och de Bop, deen hannenaus, an der Kichen, getompt hat, an huet mäi Papp, säi Fils, begréisst, wéi wann en e schons joërelaang nët méi gesi gehat hätt. Mäer as e mat sénger schankeger Hand iwwer de blonde Kapp gefuer, huet mech, sou wéi en et ëmmer gemaach huet, spëttesch bekuckt a gefrot: «Aha, Minettsdapp, bas De och crém do?»

Ech hu ferm mam Kapp gewénkt a mat iwwerzegter Stëmm geäntwert: «A jo, an ech bleiwen d'ganz Vakanz hei!»

Dem Bop säi Grängen as en haart Laache gin: «Waaat, d'ganz Vakanz wëlls Du heibleiwen? Dat as gutt Bëifchen, dat as sou guer ganz gutt. Ech hun e ganze Koup Aarbecht hei leien — ciser Härgott soll beluecht sin — datt ech endlech eng Hëllef an d'Haus kréien — ech schaffe mech souwéisou schons hallef dout!!» Gaangs huet e mäi Papp gefrot: «Du hues jo näischt dergéint, Leo, datt e mer ferm bäi der Aarbecht hëllef? — Du weess jo, mäi Jong, jénger kann en et nët méi léieren! Kuck emol, ech sin nët méi dee Jéngsten — a kuck wéi grouss a stark dee Borscht schons as — bestëmmt ésst e vill? Esou ee Kärel muss dann och hëllef schaffen! Gaangs mar de Muere wäerd ech em weisen, wéi e krëschtkatoulesche Mënsch séng Kuuscht ze verdéngen huet!» Dobäi huet mäi Bop mech bekuckt, wéi wann ech elo, an der Vakanzzeit, all Aarbechte ganz cleng ze maachen hätt, fir dräi Leit misst schaffen, wéi wann alles op méngem schmuclen Schëllere géng leien. Jo, de Bop huet op eemol al, schwaach an daierlech ausgesin, sou, wéi wann e geschwé vum de Bee géif falen. Theater spillen, dat konnt eise Bop schons ëmmer gutt, e gouf nët fir näischt an der ganzer Gewan de Kluni genannt.

Wann awer elo ee sollt méngen, ech hätt vun Aangscht a Baang an d'Box gemat, deen as um Holzwee: ech hu mäi Bop kennt, a mech och. Mäi Papp huet d'Gesicht verzun, fir nët brauchen ze laachen.

D'Bomi huet geruff, et wir un der Zeit fir d'Mëttegessen. Och déi kléng Stécheleie vu méngem Bop, ech sollt dach dichteg iessen, ech wéisst jo, datt ech an den nächsten Deg ferm a vill misst schaffen, hu mech kal gelooss. Ech wor och vill ze midd, fir vill ze denken. Ech hat jo um halwer siwen aus dem Bett sprange müssen, hat véier Stonnen op méngem Papp séngem Drotiesel gehaangen, an nom Iesse wor ech zcideg fir an d'Bett.

Ech sin erëm erwächt, wéi d'Bomi mäi Papp geruff huet, well dien huet missen zréck fueren, fir méindes muerges op der Schmelz

Fréischicht ze maachen. Fir d'Aarbechter huet déi Zeit nach 56-Stonnewoch gegolt, op déi sech d'Aarbechterfamilien anzeriichten haten, ob se wollten oder nët.

Elo, wéi ech gutt geschlof an e puer gudder Schmieren ënnerdaach hat, mäi Papp erëm um Wee op Hecm wor, wär ech gar an d'Duerf gelaf, fir de Komeroden, vun de Joëre virdrun, ze weisen, datt ech erëm zu Land wär, awer d'Grousselteren hu mech iwwer dët an dat ausgefrot an d'Ouere gespëtzt. Kannereg, wéi en elef Joër ale Bouf nun eemol as, konnt ech nët verstoën, wat al Leit un zwee kléng Medercher kënnten interessant fannen.

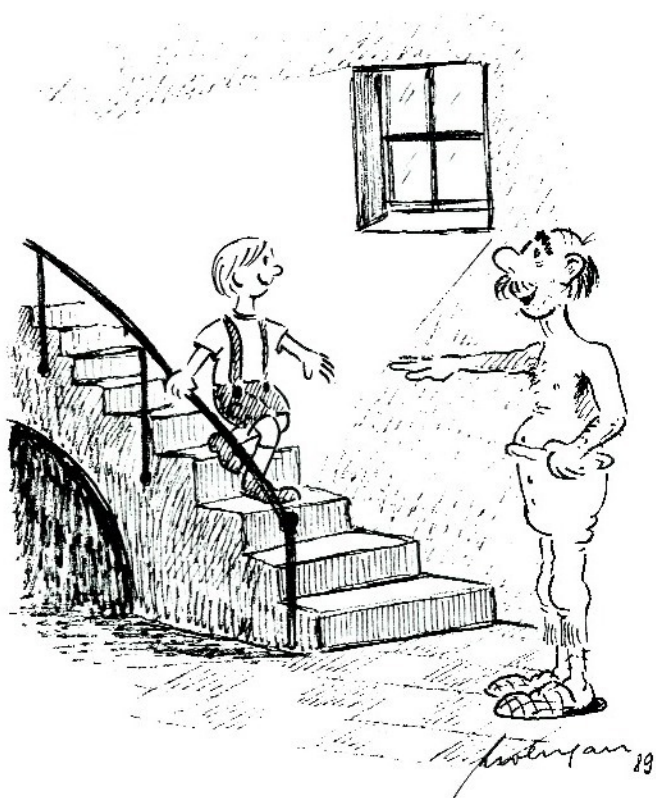
Richtig frou wor ech, wéi méng Vakanz-Komeroden dobauss gebirelt hun: «De Minettsdapp as erëm do! De Minettsdapp as crëm do!!» Se hate mäi Papp gesi mam Velo heemfueren a richtig kombinéiert, datt e mech an d'Vakanz bruet hätt.

Do stunge mer dann all beieneen, déi déi d'Duerfleit d'Näischnotze genannt hun. Et woren dat, de Jong vum Schmadd, de Charel; de Rosch an de Charely, d'Bouwe vum Stachelbauer, den Nuckles, deem säi Papp d'Brennerei an d'Wiirtschaft «a Grängen» hat, de Jhang, Bouf vom Trommeschbauer, an den Hugo, Jong vun engem Schoulmeeschter aus der grousser, schéiner Hauptstadt, dee bäi séngem Monni, dem Här Duerfpaschtouer, an der Vakanz wor, a schons samschtes muerges komm wor.

Un dësem Owend hate mer äis genuch iwwert dat vergaangent Joër ze verzielen an Erënnerongen auszetauschen, wat mer dann och mat enger zimlecher Phonstärkt gemeet müssen hun, sou datt och d'Medercher luuss koume, fir gewuer ze gin, wat da sollt bei äis lass sin.

Mat déngem Schweess am Gesicht

Déi Wieder woren esou eppes wéi d'Iwwergilje vun cistem Grousspapp. Wieder, déi eis Kanner a jong Leit vun haut nët méi verstin oder verstoë wëllen. Ob hinnen haut alles ze licht gemeet gët? Ze gläwe wär et schons.

Wéi ech zéng Joër al gi wor a méng Vakanze bei de Grousseltere verbruecht hun, wosst ech, datt ech mech op déi eng oder aner Manéier nätzlech ze maachen hätt, wann de Grousspapp mer sollt gutt gesénnt sin a bleiwen, wat dack genuch néideg wor, wann ech eng gestiicht hat.

Sou bal, wann ech muerges eppes am Haus héieren hat ramoueren, wat ewell ganz fréi konnt sin, hun ech mech, wann och nèt déck frou, vun der Matraz gcrappt, sin aus dem Bett gesprong an eraf an d'Kiche gelaf, wou de Bop schons, mat plakegem Uewerkierper, am Kalzong, deen ech spaasseg almou-desch fond hun, an a séngc verschlassene Schlappen, déi d'Bom selwer gemat hat, stung, op mech ze waarden.

D'Bomi huet mech mat enger décker naasser Bees emfaang, huet ower da gemengt: «Gudde moie, mäi Jong, du häss awer nach gutt Zäit gehat, et as dach éreischt halwer siwen!»

De Bopa huet ouni Verstädemech de Kapp geréselt: «Dee Béifchen do huet hént eppes méi séier geschlof, wéi gewéinlech, dee gesäit nèt méi esou midd aus, wéi s Du; Du solls Der e Bäispill un em huelen, da bräicht ech muerges nèt sou un Där ze rappen, bis De erwächt bas!» Ducrno huet e spëttesch gegréngt a gudder Déng gemengt: «Du kanns jo näischt duerfir, Fra, dass de nèt aus enger Famill «Tréiop» staams, wéi ech an dee Béifchen do!» «Jo, jo», huet d'Grousmamm geäntwert, «dat muss Du och nach jhust zu mär soen! Wien huet Dech da fréier, wéi s De nach jonk woors, aus dem Bett musse geheien? Wann et deemools no Där gaang wär, hätte mer bis Mëtteg am Bett geleën.»

Rosen huet de Bop sech émgedréit, huet mech mat der Hand geholl, sou datt ech hallef hannert em gelaf sin, an hallef matgerappt gouf. Mer sin duurch de ganzen Hausgank gaang, vun do no lénks an de Stall, wou

mer eis Zabotten ugedoen hun, fir duerno eraus un de stenge Waassertrach ze kommen. Do huet de Grousspapp de Waasserkrunn opgedréit, huet aus engem klengen Schaf am Stall Handdicher erausgeholl.

Nieft dem Bop, dee vill op kierperlech Propperitéit gehal huet, hun ech mech da misse wäschen. Ech awer, dee mat senger Gedanke schons bei de Komeroden a beim Spille wor, hun et mat der Wäscherei net sou genee geholl. Mäi Bop huet gemeet, wéi wann dat hien näischt géng ugoen, huet sech awer mam Wäschen an Ofdréchnen vill Zäit gelooss. Wäre ech mat méngen Gedanken net ennerwee gewiescht, hätt ech et mirke misse — awer ech hun näischt gemierkt.

Ech wor schons laang fäerdeg mat Wäschen a Mech-Ofdréchnen, wéi mäi Bop gemengt huet, ech géif mech wäsche wéi d'Kazen a vu Seef hätt ech och bestëmmt nach kees eppes héieren. Iirt ech richtig bekäppt hat, wat e kennt mengen, hat e mech schons hanner mat der Box an uewe mat der Scheller gepaakt an an de Véitrach, deen do bal voll Waasser wor, geworf: net mam Gesiicht no uewen, neen, no ennen. Dräi-, véiermol huet e mech hin an hier geschwenkt, sou datt ech keng Loft méi krut, awer ëmmer nach ferm mat Hänn a Bee gestruewelt hun. Gejaut hun ech, wéi wann ech bäi engem Mënschfrësser um Grill geleen hätt. No enger Éiwegkeet huet de Bop mech ërem aus dem Trach gerappt. Wéi ech ferm no Loft geschnaapt hat, hun ech nach méi haart wéi virdu gejaut, a sin, naass wéi ech wor, an d'Kiche bei d'Bomi gelaf, ennerwee hun ech souguer d'Zabboë verluer.

Iwwer dem Kaffi kuum et dann och nach, wéint ménger, dem Waasserscheien, sou engem grouse Gejätz: dat heescht, d'Bomi huet sech gréng a giel geiergert, de Bop ower huet mat der Rou vun engem Far gemaufelt, sou wéi wa vun engem hondsfrieme Mënsch rieds gewiescht wär. Dat ower huet d'Bom nach méi a Roserei bruecht. Vun all dene béise Wieder, déi se hirem «Männchen» un de Kapp geworf hat, as mer nëmmen de «Kannermäerder» am Kapp hänke bliwwen.

Nom Kaffidränke sin ech verschotert hanner dem Bop bei säin Atelier getrëppelt. Ech hat Aangscht, de Bop kennt mat mir rose sin, well d'Bom sech sou geiergert hat. Verzot hun ech gefrot, op ech em näischt kennt hëllef, hun awer heemlech gehofft, datt e géng nec son, well ech wollt jo ewech, bei d'Komeroden. Sou wor ech net nëmmen e bësschen erféiert, wéi de Bop gesot huet: «Ower sécher, mäi Jéngelchen, gesäis de do dee Koup Brieder? Déi hëls De, schéin cent nom aner, an tässels se all hei op.» Domat huet de Bop op en dichtege Koup Brieder gewisen, déi kräiz a quesch openee luchen, an téschent engem an zwéi Meter laang woren, an dann d'Plaz wuer se hu mussen hi kommen.

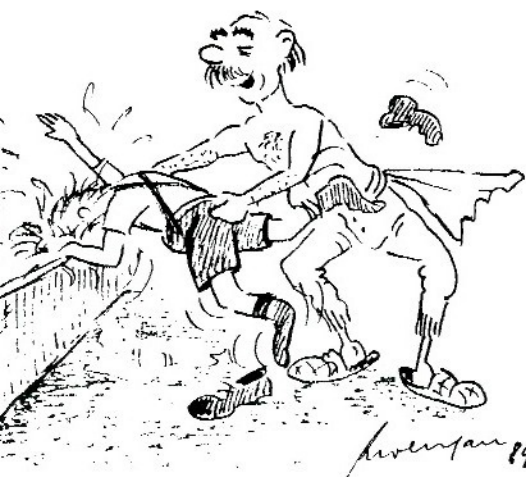
«A schéin déi laang ennen an déi kurz uewen! — a pass op, datt de Koup net ëmfällt, soss fänks de rëm vir un!» Domat huet de Bop sech emgedréit a mech stoe gelooss. Et wor mer, wéi wann e spëttesch gelaacht gehat hätt.

Wéi ech mer déi Plaz, op déi d'Brieder hätten opgetässelt sollte gin, vu méi no bekuckt hun, wosst ech fir wat de Bop sou spëttesch gelaacht hat. de Buedem wor net ganz riicht: e wor no vir, zu mär zou, ofgefall, a wann ech d'Brieder e Meter héi getässelt gehat hätt, hätt de ganze Koup kënnen ëmfalen. Fir datt dat net konnt geschéien hun ech déi ennescht Brieder ausnivelléiert, an hun dervir gesuergt, datt déi Nivelléierung ëmmer gestëmmt huet.

Stonn em Stonn hun ech geschafft wéi e Kuli a China, fir jo nëmmen e fräien Nomëtteg ze hun, well beim Bop wor et esou, datt eng ugefaangen Aarbecht och huet mussen op en Fenn bruecht gin.

De Bop hat sech keng eenzeg Kéier bei mer gewisen, ower, ech wosst, datt e mer duerch d'Hingerstallsfëenster kennt nokucken, an dat och bestëmmt géng maachen.

Nëmmen zweemol hat ech, well ech Dusch krut hat, an hu misse pissen, méng Aarbecht verlooss, obschons méng Aarbechtsplaz, no néng Auer, an der décker

Sonn luch. Briet em Briet gouf schéi propper getässelt. Wéi et do vun der nidreger Kiirch hier ugfaang huet Mëtteg ze lauden, wor ech mat der Aarbecht fäerdeg. D'Dill luchen do, wéi vun engem Fachmann geluegt: ech wor richtig houfreg op mech selwer. Endlech koum de Bop, fir no ménger Aarbecht ze kucken, déi en dann och gutt fond huet: nèt säi Mond, mä séng An hu mer dat gesot. Zweemol huet e mam Kapp gewénkt, dann op de Véitrach gewisen, dat huet ghescht: et as Zäit fir un de Mëttesdësch. Well ech mer méi erwaart hat, sin ech nees verschotert hanner dem Bop bei de Waassertrach, hu mech zerguttstert gewäsch a sin era bei d'Bom an d'Kichen gang.

Wann ech gemengt gehat hätt, déi zwee aler Leit wären nach ëmmer béis matencen, dann hätt ech mech elle geschnidde gehat. Wéi ëmmer stung d'essen um Dësch, dee, wéi ëmmer, propper fir dräi Leit gedeckt wor. D'Bomi huet mam Bop geschwat, wéi wann et dese Muerge kees gi gehat hätt. Se huet no sénger a ménger Aarbecht gefrot, an huet do tëschent bemierkt, datt cent vun de Schwäin nèt zerguttstert géng friessen. De Bop huet, iwwerdeems en d'Forschett fläisseg bedéngt huet,

ee vu sénge berimmte Spréich iwvert den Dësch gehät: «Wann ech hei fäerdeg sin, gin ech an de Stall a soen deem blöde Vei, datt et ze friessen huet, wann et nèt gär e Messer an d'Panz hätt!»

«Du solls déi Saach e bëssche méi eescht huelen, mä léiwe Mann, ech schwätzen hei vun esem Fleesch fir de Wanter», huet d'Bom, gemengt, an de Bop vun der Sait bekuckt.

«Genee, dat mengen ech och, duerfir soll dat dommt Vei, wann ech glift, friessen — wéi gesot — ech wäerd em et soen!»

Nom Essen as de Bop dann och op der Dot an de Schwéngsstell, wou dräi Brillécken an enger Box louchen. Et huet geschéngt, wéi wann se géng schlafen. Aus hirem Trach wor alles schéi rénglech erausgefriess, an ech hätt ni an nimmer kënne soen, wat fir e Schwäin näischt gefriess gehat hätt. Nèt esou de Bop. Hien huet gaangs op dat Schwéngche gewise dat ganz no riets stung, well se worn, wéi se eis héieren haten, opgestan; huet mech op déi agefale Sait vum Déier opmierksam gemat: dat wär en Zeechen, datt de Béischt näischt gefriess hätt. Duerno huet e gemengt, dat wär awer näischt Schlëmme, well et géif Déieren, déi eng grouss Hëtzt nèt gutt géife verdroen. En anere Stall gouf mat kalem Waasser ausgespult, an den «Hongerlidder» gouf, iwwerdeems en crém eng Kéier mat Muerd an Doudschlag gedreet krut, doranner gejot.

Muerges duerno wor den «arme Schléckert» crém gesond a monter. «Gesais de Béifchen, wéi mä Gedrees vu gëschter gewierkt huet», huet mäi Grousspapp gesot, an derbäi e Gesiicht gemeet, wéi wann e selwer vu sénge Wieder iwverzeegt gewiescht wir. Ech muss mäi Bop méi wéi skeptesch bekuckt gehat hun, well en huet eppes, wéi Besserwësser an Minettsdäpparroganz a säi Baart geknoutert, ir en a snger Wierkstat verschwonn as. Datt en dobäi gelaacht huet, konnt ech jo nèt gesinn.

Josy Ourth

Eng schro Affär

En technesche Beamten an engem Architektbüro op enger Gemeng, cen, dee sech komescherweis an de Kapp gesat huet, partout e Roman ze schreiwen, ouni iwwerhaupt dat erfuederlecht, litterarescht Wëssen ze hun, derbäi séng Fra a säin Déngscht vernoléisseg, zu gudder Lescht och nach énnert d'Strummerte geréit...

De Chef zu em wéinst den Emännerongsaarbechten am alen Theater vun der Gemeng: «Wéi as et, geet et alt viru mat den Aarbechten am alen Theater?» — «Misär gchat mat de Fëllementer.» — «Misär?» — «Wéinst deem Buedem, dem Grondwaasser, der Kanalisatioun, Chef.» — «An dat sot Dir mir elo réischt krëtjéft nach mol.» — «Ech wor mer am Ufank där Saach nach nët esou sécher.» — «Sot emol, wat as an Iech gefuer, déi lescht Zäit?» — «Wéi as dat ze verstoen, Chef?» — «O, 't as schons bei Äre Kollegen dobannen opgefoll, mäi léiwen Här.» — «Verstin ech nët.» — «Kommt, gitt, verschwamt wann Der wëllt, ouni e Wuert ze soen, kräizdonnerwieder nach mol!» — «Chef, hun ech nët ëmmer alles gemaach, wat ech nëmme konnt?» — «Dir kënnt mer soe wat Der wëllt, Dir sid nët méi dee selwechten, deen Der woort. Sou as et.» — «Hun ech eppes falsch gemaach, da sot mir et, wann ech glift?» — «An dat clei?» Hält em stracks e Stouss Ziedele virun d'Äen. — «A wat heescht dat do?» — «Du Léiwer.» Verléiert d'Faarf am Gesiicht. — «Op Ärem Schreifdësch, énnert Äre Paperassen.» — «Wéi... as... dat méiglech?» — «Da musst Der schons d'Botzfra froen, wann Der nach Loscht huet.» — «Chef, ech muss Iech eppes verrodén.» — «An dat wir?» — «Wat Der do

huet, sin Notizen.» — «Wat fir Notizen?» — «Ech schreiwen nämlech un engem Roman.» — «ROMAN?» — «Un engem Buch.» — «An?» — «Ihun ech eng Iddi, da gët se gaangs notéiert, egal wou, am Bus, op der Strooss, am...» — «An der Déngschtzäit, wëllt Der soen.» — «Entschëllegt, 't kënnt nët méi vir.» — «Ma sid Dir da vun alle Geeschter verlooss, krëtjéft nach mol.» — «Et deet mer leed.» — «Stellt Iech vir, de Buergemeeschter kréich sou eppes virun d'Äen?» — «O Gott.» — «Schwamm driwwer.» — «Lo fällt mer en décke Stec vum Häerz.» — «A propos, wéi geet et Ärer Madamm?» — «Wonnerbar, gesond, keng Suergen, keng Kanner.» — «Déi Impressioun hat ech och wéi ech se fir d'lescht gesinn hun.» — «Dat fret mech.» — «Wou wor dat méi? Wann ech mech gutt erënneren, am Restaurant Royal an der Stad.» — «Méng Fra?» — «D'lescht Woch, Dénschteg, owes spéit, um Dësch mat engem jonken, flotte Borscht, en Tipp wéi e Südlänner.» — «'t kann nët sin.» — «Wann ech Iech et soen, ech kennen dach Är Madamm.» — «Deen Owend wor méng Fra mat enger Frëndin an d'Stad gefuer an den neien Theater eng Oper kucken.» — «Ech kënnt schwieren, datt si et wor.» — «Onméiglech.» — «Déi selwecht Figur, dat selwecht Gesiicht, déi Coiffure, an déi Manéier, wéi gesot, honnert Prozent.» — «Vläicht eng déi ër geglach huet, eng Verwiesslong.» — «An deem Fall, da muss ech mech entschëllegen.» Fir sech op d'Säit: «An, 't as se dach gewiescht.»

Eleng, a Gedanken, onroueg, nervös. Méng Fra an engem Restaurant, an der Stad, owes spéit, mat engem Maanskärel, ouni mir

eppes ze soen? D'Oper hätt sou laang gedauert. Wann ech elo drun denken. Dat Gesiicht, déi Aen, déi Stëmm, déi Ulucgt an déi Nervositéit. Alles sou gelungen, sou... sou... verdächtig. Dat as et, verdächtig.

De Stachel sëtzt. A wéi du och nach enges Daags en anonyme Bréif a séng Hänn geréit, do wor et op ee Coup em Rou a Schlof geschitt... Ausser sech, zu sénger Fra: «Lies dat!» — Déi, onwëlleg: «Wat as dann elo nammels?» geheit e Bléck drop, an engem gepressten Toun: «Dofir also.» — «Wat sees de dann elo?» — No enger Paus, fest a resolut: «Stëmmt.» — Wéi vum Bléck getraff: «Also dach.» — «Da weess de lo Bescheed.» — «Belun a bedrun hues de mech all déi Zäit, fir wat?» — «Well ech d'Nues voll hun.» — «Wat hun ech der dann ze Leeds gedon?» — «Du frees och nach.» — «Ech hun dech ëmmer gewäerde gelooss, konns ma wat s de wollts, goen, komme wou a wéini. Un der Mënz huet et och nët gefeelt. Also, wat hättst de dann nach gäre méi gehat?» — «A sou, wat hun ech da vun dir gehat all déi lescht Joëren? E Mann, dec stänneg, knaps de Läffel aus dem Mond, bei séngem Schreifdësch sëtzt ze fuebelen, ze stuerken, ze bréien, keimen a schweessen, sech ze krazen a.s.v.» — «Genuch!» — «Un déng Fra hues de natiirlech nët geduecht. Wat se sech wënscht, no wat se verlaangert. E bësse Léift, Wiermt, Freed, Distraktioun, Gesellschaft, Besuch. Ower neen. D'Haaptsaach, Du an däi Schäissroman. Sou, an elo gin ech apaken a gi ménger Wee»...

Ze verstocn, datt e Mann, schänterlech verlooss vu sénger Fra, ouni Hëllef, Stäip an Trouscht, physesch wéi moralesch um Hond, de Bucdem ënnert sech lues a lues verléiert an an engem Zoustand totaler Depressioun sech dem Dronk higët, säin Déngscht vernoléisst e a. d'Aarbechten am alen Theater. Du geschouch dann och enges Daags eppes Furchterlechtes. De ganze viischten Deel vun der Bühn huet becmol ugefaangen ze wibbelen, trëllt durop mat engem entsetzleche Poufert matzen an de Sall. Zillen-Bëtong-Eisestöcker sin derueter

geflu wéi Rakéiten, Stëbswollécke geschoss bis ënnert Plafoën. D'ganz Gebai huet geziddert wéi bei engem Äerdbiewen. Kreesch, Gejäiz bei den Aarbechter...

Puer Deg drop, an aller Pärdsfréi, éirewou am Park, dräi Strummerten ënnert sech: «Hei hei, dohannen, een op eiser Bänk.» — «Ma huet een do nach Wieder.» — «Sou eppes lieft nët méi.» — «Allerhand.» — «Da waart,» allen dräi op d'Bänk lass. — «Ma deen huet d'Panz voll.» — «Schéint ee vun eiser Branche ze sin.» — «Sécher ee vun der Kongkurrenz,» em haart an d'Ouer: «Hä du, opstocn,» rëselt en. — De Mann op der Bänk op wéi vun enger Gäissel getraff. — «Eis Bänk, capito?» — De Mann ängschtlech, mat ziddreger Stëmm: «Entschëllegt, ech... ech woussst dat nët.» — «Dann as et gutt fir dës Kéier.» — «Du brauchst nët ze fäerten, t geschitt der näischt.» — «Mir sin nët esou wéi mer ausgesin.» — «An iwwerhaapt, wie bas du?» — De Mann wéi verstéiert, gët em e Stéck vun enger Zeidong: «Heit, liest dat, wann ech glift,» weist mam Fanger op eng Plaz. Se stuerken allen dräi drop. — «Einsturz von Tragpfeilern während der Umbauarbeiten im Bühnenhaus des alten Theaters.» — «Méng Schold cleng.» — «Wat mungs de?» — «Duerch eng total falsch Berechnong vu ménger Säit.» — «Wat fir eng Berechnong?» — «Dat as wat een ausrechne muss fir ze wëssen, wéi staark, wéi stabil, wéi déck dec Pailer, déi Putter oder dec Plafo si muss, fir dat an dat aushalen ze kënnen.» — «Verstin ech nët.» — «A méngem Leed, Verdross a Misär, méng Fra huet mech nämlech verlooss, méngem Geschreifs an Duerchenän am Kapp, hun ech, als verantwortleche Beamte fir den Embau vum alen Theater, deen ongeheieregen, onverzeilichen, katastrophalen, kapitalen Irrom a Feler begaangen, verschidde Pilieren ze schwach ze berechnen.» — «An du?» — «Do stuet et schwaarz op wäiss.» — «O vreck, de ganze Bataklang flatsch an d'Getten.» — «Viru méngen eegnen Äen.» — «Do solls de jo nët...» — «E grujhelegen Ubléck wéi no enger Schluccht.» — «Dat doten as jo

fir en Har op d'Stir ze kréien.» — «Déng Schold! Déng Schold, eng Stëmm bannen a mir jäzt a jäzt. Ech lafen, rennen, fort, nème fort, dohin, wou kee Mënsch mech gesäit an ech mech ka verstoppen, wéi e Verbriecher, bis et däischer gët.» — «Du Aarmen.» — «Gezechent, veruecht a verfollegt e ganzt Liewe laang.» — «Du has ebe Pech an domat fäcdeg.» — «Maach der näischt draus.» — «Kuck, äis nenne se Strummerten, halen äis fir eng liddreg, versoffen a verkomme Band a géiwen äis am löifsten alleguere vergëften.» — «A fir wat, ma well mer, ce wéi den anere keng Aarbecht, kecn Daach iwwer der Klatz, keng uerdentlech Box am Aasch hun.» — «Arem Schluckerten, ausgeschloss aus der mënschlecher Gesellschaft.» — «Dcn eenzegen Troucht, d'Fläsch an nach emol d'Fläsch, déi se äis och nët vergonnen.» — «Gewëss, Engeln si mer alleguere keng.» — «Sin ee wéi den aner aus dem selwechten Däg.» — «Wa mir och mol hei ands do eng kleng geschosselt hun, da wor et nème aus purer Laangweil oder an der Nout.» — «Sou, an elo mat dir. Wat hues de dann elo wëlles?» — «Ech... ech hat geduecht, wann der mech géift wëlle mat iech...» — «Mä léiwe Pätter, schlo der dat aus dénger Schiirbel.» — «Géi du schéi roueg nees hannescht op déng Gemeng a looss et komme wéi et kënt.» — «Nimools!» — «Dat as kee Liewen hei bausse fir dech, soen ech der.» — «Egal, ech bleiwen, entwiddert mat iech oder eleng.»...

Laang huet et nët gedauert, dat Liewen dobausse mat de Strummerten. Dee Schanagement, dat stännegt Sechverstoppen, déi fiirchterlech Aangscht, jidde Moment erwëscht ze gin, wore Schold drun, datt e Mann, total um Enn vu sänge Kräften, mat Hëllef vun de Strummerten an eng Klinik bruecht gouf. Dat selwecht Kléiblat, dat en all Dag besiche gong, fir Ierger an Oprengong am ganze Gebai gesuergt huet an och, des Kéier zesumme mat en etlech «Kollegen», bei déi Häre vum Gemengerot koumen, fir em Versteedsmech ze bieden fir dee «kranken, onglécklechen, éierlechen, trei an sympathische Beamten».

Strummerte mat engem Häerz an der Broscht. Strummerten am Mëttelpunkt vun der Press, dem Daagsgespréich. Zeeche vu Sympathiën. Stëmmen fir d'Schafe vun Existenzméglechketen, engem eegnen Heem fir all déi arem, verlueren, verloossen a gefalle Matbierger, se ze leden, ze féieren zu engem uerdentlechen, geregelten, mënschewürdege Liewen, zu Unerkennong a Respekt.

Sou geschouch et dann och, datt am Fall «Theater» reng aus mënschleche-gesondheetleche Grënn keng stroferechtlech Aktiounen géint dee Beamten ënnerholl gouwen an déi «schro Affär», widder all Regel, Recht a Gesetz, ouni eng eenzeg Géigestëmm, ënnerm Bäifall vun de Nolauschterer, vum Ordre du jour gestrach gouf.

Fir Neijooschdag
an aner schéin Deg
denkt un d'Kaarte
vun der Actioun Lëtzebuergeresch

Rita Wennmacher

De Paangech

I

Dës Geschicht spillt sech zu deer Zäit of, wou eist Ländchen sech nach ewéi e grousst gefüllt huet, well et eng egen Arméi hat. Zu Dikrich sin eis Jongen zwéi Méint duerch de Bulli gerëtscht a vun engem Zerjhant ugebrëllt gin, éier se sech hun däerfen am Hellege Geescht siwe laanger Méint langweilen. Dës daper Trupp war dann och esou gefaart vun eisen Nopeschlänner, datt mir mat eiser Ofschreckungspolitik all déi lescht Jorzéngten a Fridde liewe konnten.

Dës Geschicht spillt sech op engem Boulevard of, wou fréier d'Leit nët a marber oder gliese Buerge gewunnt hun, mä a richtegen Haiser, mat engem Gäertche virdrun an engem Gaart hannendrun, mat der Bibliothèque Nationale als Noper, e puer Würtshaiser an der Géigend an engem blo a gielen Tram, deen doduerch gefuer as. Ech erënnere mech och nach un de Virgänger vun der rouder Luucht: Beim Pôle Nord hung an der Mëtt vun der Kräizung eng véiereckeg Lanter. Uewe war se rout, enne gréng. En Zär as op all Säit wéi bei enger Auer ronderëm gedréint, déi eng Säit war en uewen, wann en déi aner Seit enne war. Bis datt all déi sëlliche Chauffeure vun deemools dese System bekäppt haten, gouf et bei den Téitscheklapperte vill ze din.

Zu deer Zäit gouf et och nach richtig Familien an en etlech mat ville Kanner. Du souzen d'Mammen nach nët de ganzen Dag an engem Büro, ma si hu mat hire Kanner geléiert a gspillt, a wann cent sech nët geschéckt hat an eng an d'Hauf krut, huet et nët gläich e séilesche Schued dovun gedroen.

II

Wéi de Papp an d'Mamm vun deser Erziehung emol hu misse geschäftlech fir eng Woch verresen, hu se hir Nies gefrot, ob si fir déi Zäit nët kënnt hir Kanner versuergen. D'Nies war eng jonk Léierin, déi nëmmen drop gewaart huet, datt hiren Häerzallerléifsten aus dem Bulli vum Häerebiereg crausgerobbt kôm, fir mat em virun de Buurgermeeschter ze goen. A well grad Vakanz war, huet si zougesot.

Zu Lëtzebuerg as et jo nach ëmmer esou gewiescht, datt d'Schoul de Kanner d'Vakanz ni esou richtig gegénnt huet. D'Däbescher hun och dunn nach missen Aufsätz schreiwen, Bicher liesen, dat grousst Einmaleins auswenneg léieren, a spéider och nach eppes vill méi Schlëmme: Noexame préparieren. An deser Vakanz hat och all Kand vun deser Famill nach e puer där Corveën ze erliedegen, an dofir war eng Léierin fir d'Filteren e Geschenk vum Himmel. Déi implizéiert Kanner awer waren alles anesches wéi frou. Hir Käpp wollte vum Schoulkrom näischt méi wëssen, mä sech mat vill méi Wichtegem befaassen. Si wollten entdecken an erueren oder Jules Verne spilen. Deen hätte se villäicht esouguer gelies, mä dee stoung natüerlech nët um Schoulprogramm.

III

De Bobby, fofzëng Joër, e ganz féxe Karel mat engem staarke Wellen, wann een et emol esou ausdrécken däarf, war Astronom. Gläich den éischten Owend, wéi et däischer gouf, hat en d'Cousine mat op de Späicher geholl, hat d'Daachlicht opgemaacht, e

laange Rouer aus enger Stopp crausgekroopt an op e Gestell montéiert, dat en aus enger anerer Stopp erausgezun hat. Hec weist hir d'Kassiupcia, vun där e schons de ganzen Owend erzielt hat, an en huet bedauert, datt d'Venus schons hanner dem Biereg verschwonnen war. Hien hat eng Retsch Bicher iwwer Astronomi a founge un e Virdrag ze halen iwwer Planéitebunnen a Stärren, déi a Wiirklechkocet Sonne wären, iwwer den Andromeda-Niwwel an de grouesse Bier. Dee koom der Cousine vir wéi e grouesse Won. De selwechten Owend schons hat si verstan, wofir séng Elteren esou dacks geklot haten, de Bouf wär a leschter Zäit ëmmer esou midd.

D'Jaya war e ganz duust Meedche vun dräizéng Joer, wat esou vreeschterlech gär gestréckt huet. Kee Fuedem Woll war sécher viru sénge Strécknolen, an ëmmer erëm huet et nei Musteren ausprobéiert. Ecmol hat d'Leierin him esouguer d'Stréck missen ënner der Bänk eraushuelen. Dofir war et elo mam groussen Einmaleins an der Vakanz geplot. Hand op d'Häerz, wivill Leit wëssen dann haut am Computer-Zäitalter auswenne wivill 13x17 as? Also!

D'Netty war e Rollschongsartist. Et hätt déi Dénger am léifsten nach owes mat an d'Bett geholl, nodeems et schons de ganzen Dag den Trétoir onsécher gemacht hat. Fir d'franséisch Vokabelen hat et knaps Zäit, et koom kuerzerhand mat de Rollschung iwwer de Parquet an iwwer den Téppech ugerullt. Du krut d'Cousine bal e Schlag an huet uren gewiedert. Bal esou wéi se dat an der Schoul och alt schons huet misse maachen. Déi Bomi vum Nomëtteg, déi et ëmgestouss hat, gouf alt ënner den Dësch fale gelooss. Esou e Mëssgeschéck muss een engem clefjäregen Artist verzie kënnen.

Den Emo war e ganz aartlecht Kand. Well e sän Numm net richtig ausschätze konnt wéi hien nach ganz kleng war, as e spéider och den Emo bliwwen. Hec war där ganz musescher een. Een deen am léifsten de ganzen Dag Musek gelauscht hätt. An dobei huet e sech da ganz vill schéi Saachen ausgc-

duccht a Schlässer a Spuenie gebaut. Wann hie gekrasch huet, war bestëmmt d'Prënzesin vum Tuerm gefall. Eigentlech waren déi Texter wéi: «Der Klöppelkrieg» am däitsche Liesbuch och guer näischt fir séng zaart zéngjäreg Kannerséil. D'Cousine hat Matleed mat him.

Den éischten Dag as alles gutt gaang. De Bobby hat däärfe méi laang schlofen, d'Jaya krut en neie Strank Woll opgewéckelt, d'Netty hat den Tapis iwvert d'Strummen am Parquet gezun an och d'Bomi schons vergiess, den Emo hat net een eenzege Klöppel ugeréiert, dofir awer sénger Prënzesin eng Bees gin.

D'Cousine hat sech eng Grätz blaméiert. Si hat gemengt, fir e Risotto géingen zwou Tase Räs duergoen, dunn huet se alt zwemol misse fir d'«Rasselband», wéi déi véier sech genannt hun, kachen.

IV

Den zweeten Dag stoung Paangecher um Programm. Déi Véier haten d'Cousine iwverriet, der ganz vill ze maachen, jiddferre géif der wéinstens zéng icssen, mat enger grousser Schossel Äppelkompott derbei. Dofir gouf dann och d'Einmalef versprach, d'Verb croire, sech bei der Bomi ze entschellen an och nach d'Spull ze maachen, wann et misst sin.

D'Cousine hat keng Schossel fond, déi grouss genuch war fir den Decg vun op d'mannst zweeavcierzeg Paangecher, dofir huet se der dann e puer geholl. A vill Botter, vill zevill Botter. Deen éischte Paangech krut se wéngst dem ville Botter guer net duurch «an-d'Luucht-geheien» gedréint. D'Rasselband stung enttäuscht niesen der Cousine, si hätten esou gär de Pankuch duurch d'Luucht fléien, an natiirlech niesen der Pan lande gesinn! Sou wéi se et an der Kachsoul geléiert hat, hat dunn d'Cousine de Paangech op en Deckel geschott, fir en ëmgedréint erëm an d'Pan ze klaken. Mä gliddege Botter as méi séier wéi de Bléz, e

leeft vum Deckel iwwer hir riets Hand, a wéi se Kreesch dect, sabbelt de Rescht vum Botter och nach iwwer déi aner Hand. An dat zu där Zäit, wou d'Brandwounnen nach kee kaalt Waasser verdroen hun!

D'Cousine gouf wäiss wéi Kräid a founge un ze zidderen, hiirt Gejéimers gouf awer séier méi schwaach. Ma éier se schwaachgefall as, hat d'Rasselband se op d'Terrass an d'fréisch Loft geschleeft. De Bobby, e praktesche Jong, louf d'Fläsch mat der Drépp sichen, hien hat emol eng kéier hécieren, Alkohol géing wieren, an elo gouf et der Cousine émmmer méi kal. Déi hat net méi matkritt, wat em se lass war, an huet brav dat geschléckt, wat a si erageschott gouf. Si gouf dunn an eng Decke gewéckelt, an an der Klinik koum se erëm zou sech.

Nométtes duerft se schons heem goen. Dat war der villäicht e Cortège: An der Mëtt e jonkt Meedche mat zwou déckverbonnenen Hänn, déi et an d'Luucht hält, esou wéi wann et sech géing ergin, e Koséng riets, e Koséng lénks, eng Cousine virdrun an eng Cousine hannendrun. Dat war bal esou feierlech wéi am Owesgebiet vun de Kanner «Jesus Daifchen». D'Schwéster hat der Verongléckter nach zwou Pëlle géingt d'Péng gin, an hir geroche sech an d'Bett ze léen, fir de Choc besser ze iwwerstoen.

Bekanntlech as jo awer Schnaps mat Pëllen eng deiwlesch Mixtur, a wann de Mo dann och nach eidel as, da gët et ganz schlëmm. Fir d'éischt huet sech d'Bett gedréint, dun d'Zëmmer, zu gudder lescht dat ganzt Haus. D'Mixtur wollt esou séier wéi méiglech aus

dem Kierper craus, mā wann d'Haus nēt roueg stoe bleift an d'Hänn nēt ze gebrauch sin, as dat alles famous komplizéiert. Dat An-d'Buedzëmmer-rennen huet d'hallef Nuecht gedauert; d'Rasselband stoung niewent der kranker Cousine an et gouf jiddfirengem ëmmer méi ellen. Am spéiden Nomëtteg vum aneren Dag as si créischt erwächt. D'Äerdbiewe war eriwwer, si hat iwwerlieft, jhust hir Hänn waren nach bei der Deiwel.

Ma wat fir e Bild gesouch se wéi se d'Aen opgemaach huet: Déi véier Kanner ware gewäsch a gekämmt, se haten e Buch am Grapp, souzen ëm d'Bett an hu gepëspert: «Elo kënnt et zou sech!» En daitlecht Opootme gong durch d'Zëmmer. «Wéi geet et dir? Bas de erëm an der Rei? Wéi fills de dech? Hucs de Honger? Wëlls de Kaffi?» — «Mäi Gott, Kanner, wéi spéit as et, wat huet dir déi ganzen Zäit gemaacht?

V

Nodeems d'Cousine bal zwéin Deg ausgefall war, kënnt ee jo unhuelen, de Chaos wär virprogramméiert gewiescht. Mā dat war nēt de Fall. D'Kanner hate sech organiséiert. De Kommando loung beim Eclsten. Deen hat sech bal d'Schëller ausgerenkt durch déi schwéier Verantwortung, déi hien huet missen droen. D'Jaya gouf an d'Kiche verdonnert, hatt hat dun d'Paangecher gemaacht an alles gespult. D'Netty hat sech e wäisst Duch mat engem dropgemoolte roude Kräiz iwwer de Kapp gezun a stoung der Cousine als Infirmière zur Verfügung. Den Emo as akafe gaang, wat d'Famill iesse wollt, a wann d'Kierf ze schwéier goufen, huet de Bob him gehollef. All déi Deg gouf nēt gestriden, nēt Rollschung gefuer an nēt gestréckt. Dofir huet ee méi dacks héieren: $13 \times 17 = 221^*$, $14 \times 17 = 238^{**}$, ...que j'aille, que tu ailles..., Le carré de l'hypoténuse...

*Do huet den Auteur d'Rechemaschin geholl!

**Do och! Et as ebe méi einfach.

Dec klengen Déserteur hat och nēt d'Klëp-pele bei d'Tromm geluegt, mā e war daper am Éislek mat an de Krich gezun, et gong jo ëm eng gutt Saach. Et muss denen aarme Kanner ëm hir Cousine wiirklech ureg baang gewiescht sin, wee weess, ob se nēt heemlech eng Aart Handel mat Eiser Här ofgeschloss haten.

All zweten Dag hu si dun d'Cousine an d'Klinik begleet, wou se d'Fangeren erëm nei verbonne krut, a se waren iwwerglücke-lech, wéi si nēt méi huet missen am Bett leien. All Owend huet de Rekrut vun Dikrich ugruff. Och de war schwéier erliichtert, wéi et erëm besser gong.

No enger Woch waren d'Elteren crëm zeréck. Si haten sech erwaart hir Rasselband erëmzefannen, mā wat gesouche si? En Trapp Schewercher!

«So mol, wat hues du mat dene gemaacht?» frot d'Mamm vun der Kompani.

«Ma, ech sollt si versueren, ower si hu mech versuergt!»

Well dat war Éieresaach!

D'Brennesselen

D'Brennessel huet bal kee Mënsch gār, am léifste kuckt hie se vu fār.
 Dat säftegt Gréng mat Eisekraaft,
 Phosphor a Kali, T'ei a Saaft.
 Séng Bliéder mëscht ee mat Spinat,
 Geméis an Zopp man dech puppsat.
 Se wüsst ëmsoss am klengsten Eck,
 durch d'ganz Gewan, a Bësch an Heck.
 De Piff as Hëllef fir de Gaart,
 Poret a Muurte gin apaart.
 Souguer als Drëpp as s'al bekannt,
 an zitt dem kranke Mo den Zant.
 D'gepresste Saft heelt Blos a Blut,
 fir d'Fréijorskur as et och gutt.
 Dat helend Wönnner schenkt d'Natur,
 Gesondheetsgléck aus éiw'gem Bur.

Jos Scholtes

Jhemp Biver

Dee sicht, dee fënt...

Et as scho wi d'Leit soen: *'t muss ee plënnere fir ze gesi wat een huet*. Du mengs, du häss alles bis an de leschten Détail organiséiert. Du bas iwerzeegt, du häss näischt vergiess. Alles wat s de hues, as gutt a kleng, grouss, an och nach méi grouss Këschten agepaakt. Ma éischtens kënnst et, zwetens anescht, drëttens wéi s de mengs.

Wat d'Saach liicht komplizéiert gemaach huet, as dat hei: mir hun äis gegrujhelt, fir de ganze Stot, alles mateneen op eng eenzeg Kéier ze plënnere. Mir wollten di schlëmm Etappen am Liewe vun engem Stot a kleng Strecken opdelen. Sou hu mer decidéiert, fir portioneweis ze plënnere. De Prinzip as bekannt: Fir wat eppes ritewech maachen, wann et komplizéiert och geet... Ma um Enn as een ëmmer méi schlau wéi virdrun! An dach fäerten ech ganz, di selwecht Dommheet géif nach eng Kéier gemaach. (De Bewäis koum dann och véier Joër méi spéit, wéi mer an eist Egent gongen...)

Sou koum et, datt mer fir d'éischt Kichen a Schlofkuemer, di zwec wichtegst Elementer vun engem Stot, geplënnert hun. Wi dat esou Usus as gouf d'Schlofkuemer fir d'éischt opgeriicht. Dono koum dann d'Kachmaschin un d'Rei.

Soulaang wéi ech Zäit gebraucht hu fir d'Kichen ze montéieren, hu mer e bësselchen am Duerchereen tëscht Schief, Këschten a Maandele voll Dëppen, Tassen, Telleren, Kichen — a Löffelsgeschir kampéiert. Hu mer eppes gebraucht, dann as fir d'alleréischt emol gesicht gin. *«Ech hun dach gemengt d'Kreibänk mam Pefferdëppchen an dem Gekräider wir an diesem Cajot?»* Do häss de kënne siche bis de Jéngster Dag. Weder Pefferdëppchen nach Cajot sin opgedaucht.

Si haten de Wec bis an di nei Wunnecht nach nët fond!...

Domat wir bewisen, datt eisen 'Titel falsch as.

Nujee, geplot gelieft, as och gelieft... Et gët méi schlëmm Saachen op dëser krommer Welt ewéi *plënnere*. Du hues d'Saach vun der humoristescher Säit geholl, wat wir der och anescht bliwen?... Sech iergeren huet näischt gedingt, domat wir de Peffer och nët erbäikomm...

Zwéin Deg huet et gedauert, bis di al Kichen erëm komplett stong. Et huet souguer alles direkt gepasst an och funktionéiert. Et as mer en décke Stee vum Häerz gefall — ech mengen et hätt een dee Knuppert héiere missen — wéi nees alles op sénger Plaz stong, och wann d'Schaffplaz rondëm d'Kachdëppen nëmme provisoresch mat Stécker vun der aler Plack zesumme rafistoléiert war. Dee Provisorium an der Installatioun konnt mer ower guer nët gefalen. Duerfir hu mer den Elektriker aus der Famill, de Koséng dee Kiche verkeeft, komme geloss. Hee sollt Mooss huelc fir eng nei Plack, di da mi uerdentlech a prop- per ausgeséich.

Wa Besuch kënnst, da gët och eppes zer- véiert, virun allem eppes aus der Fläsch. Dofir gong ech an de Keller, fir e gudde Pättche Miseler eropzehuelen. Et wor dees allerbeschten, e *Grand premier Cru*. An deer Banz wéi ech nom Stoppenzéier gesicht hun, hun ech dat Kraitche schons a Gedan- ken duerch d'Zänn gezun, et geknat an op der Zong zerlase gelooss. Ma dat Koméi- distéck *Dee sicht, dee fënt* gong aus wi mam Pefferdëppchen. De Sproch vun der Fra as och dës Kéier nët wouer: *d'Haus verléiert*

näischt, sot se, an do huet se d'Spullomp am Mousfaass erëmfond. Ech hätt also sécher den Tirbuschong am Mousfaass siche missen! 't as scho fir an e Patt ze fuurzen, mat der Fauscht dran ze réieren, an zu der Häng eraus ze kucken! Ma dat heemlecht Fluchen hat kee Wäert. Suger wann ech d'Haus op d'Kopp gedréit hätt, de Stoppenzéier war a blouf nach an der aler Hemecht, eng Stonn Wees mam Auto oder 56 km wäit ewech.

Do hätte mer eng Confirmation fir d'Verlügenheet vun eisem Titel.

Da sëtze mer elo schéin dréchen do. Schau fel Aussichten, wann een drun denkt... *Hei kann ech nët bleiwen...* heescht et am Lidd. Et blouf méngerwäreg nët derbäi... Wann s

de zwéin Deg mat Tournevis a Schrauwen hantéiert hues, da weess de, wat een alles domat ufänke kann. E Grëff an d'Geschir këscht, eng 6×65er Holzschrauf — haut héil ceng eng 5×60er UNI-Schrauf — erwëscht, s'op de Stopp gesat, a mam Tournevis age dréit. Elo d'Zaang erbäi... an d'Schrauf erauszun. De Stopp koum natiirlech mat. Zanterhir kennt de Koséng den Énnerscheid téscht engem Tirbuschong an enger Holzschrauf. Dir och?... Ech froen: *Gët et dann een?*

Fazit vun der Geschicht: *An d'Bibel huet ierwer Recht:* dee sicht, dee fent... eng Solution fir säi Problem.

Lauschter a verstéi

An engem Bam läit Wëssen dran!

Häls du déng Hänn widder séng Schiel,
kriss du vun him, vum Bam Bescheed,
wéi aus dem Näischt eis Welt entstan,
a wéi si nees dohi vergeet.

Da schéngt der alles wieleg giel,
wat soss dech duerch den Dag geléet.

O lauschter no, sich ze verstou,
wat hien, de Bam der gär géif son!
Séng Stëmm bréngt Fridden, Troust a
Liewen;
loss dech vu séng Lidder dron
an dech aus déifsten Déiften hiewen.

Bis un dat Gutt, bis un dat Schéint
wuess wéi e Bam — dem Liicht entgéint!

Jeanine Theis-Kauth

Erënnerong un d'Nuechtegailchen

D'Laf as am Heemount ofgefall,
sprenzeg Äscht hu sech géint d'Blot
vum Summerhimmel ofgehewen.

Wéi e Kand rondëm gefrot:
«Erzielt mer vun der Nuechtegall!»
wosst néirens een hiirt Lidd ze luewen.

Jhust ee Mënsch, gebéckt duerch d'Joren,
konnt sech gence crënneren,
wéi gring eis Bëscher deemools woren.

E lauschtert an d'Vergaangenheet,
an heemlech Tréine glënneren,
vu Rau, Verlaangere a Leed.

Jeanine Theis-Kauth

D'Leit laache jo...

Wann s de laachs,
 bas de frou.
 Wann s de kräischs,
 sin et d'Nerven...?
 Laachen däärfs de a Gesellschaft,
 kräischen
 léiwer cleng...?
 Wann s de nēt méi laache kanns
 wéi e Kand,
 da kräisch wéinstens
 wéi e Kand.
 Wann s de mer nēt
 gratuléiers,
 däärfs de mer och nēt
 condoléieren.

Pierre Posing

Typesch schottesch

De Mac Ech-weess nēt wor verscheed,
 no laanger Krankheet, wéi ee sect,
 d'lescht Nuecht, géint véier Auer.
 Sou wor de gudde brave Schott
 am éiw'ge Fridd bāi séngem Gott,
 séng Fra an déiwer Trauer.
 An d'Nopesch, d'Madam Sou-wi-sou,
 kénnt kondoléieren : «No, no, no,
 ech kann et nēt verstoen.
 Neen, ech verstin den Doud nēt méi.
 Fir Ere Mann wor 't vill ze fréi
 datt hien huet musse goen !»
 An d'Witfra, nei an hirem Stand,
 fënt och dee Stierffall allerhand :
 «Méng Kanner sin all Zeien,
 Ze fréi goug eise Papp dohin.
 En huet op d'manst nach Medizin
 fir fofzeg Deg do leien !»

R.L. Réiser

Wéi a wat...?

Eng sätzen an der Fotell,
 hun d'Hänn gefaalt am Schous.
 Nees aner si méi äerdeg,
 a gi méi dack zou Fouss.
 De Pol as méi fir d'Lafen,
 e kennt all Wee am Bësch.
 All Dag zéng Kilometer,
 seet hien: dat hält ee frësch.
 Eng Frëndin d'Mëllesch Fënnchen,
 't wor eent aus eiser Stad.
 Dat as gefuer, all sonndes,
 op d'Nopeschduerf mam Rad.
 Dëslescht seet mir den Noper,
 wéi ech duerno gefrot,
 Sāin Hobby wir nach ëmmer,
 ee schéint grousst Segelbot.
 Sāi Papp, dee krit Prospekter,
 all Jor méi wéi genuch.
 Hic séiz fir an d'Vakanzen,
 am léifsten an dem Zuch.
 Wéi sot māi Monnonk Jhamper,
 verhal der eent du Knëff.
 Am beschte kénnt ee virun,
 um Waasser mat dem Schëff.
 Et gin der kann ee soen,
 déi d'Mier nēt gār gesinn.
 A wa s'eemol verresen,
 muss et de Fliger sin.
 Haut huet all drëtte Bürger,
 an dat wëllt eppes son.
 't steet an de Statistiken,
 fir sech een eegne Won.
 An déi, déi rulle sonndes,
 mat Papp a Mamm a Kand,
 dem Bopi an der Giedel,
 bal hei an do duerch d'Land.
 Jee, loosst all Mënsch d'Plësécier,
 u wat e Freed da fënt.
 Bëaافت gët jo dee Leschten,
 deen nach zou Fouss do kénnt.

Jhang Jonas

Aus dem Bicherbuttek

Loosse mer och emol an eis kulturell Zäitschrëfte kucken, déi niéft de Bicher e Bewäis vu kultureller Aktivitéit as. Et muss ee wuel bedauern, datt een nët, vläicht eppes kritesch, déi Bäitrag op däitsch, franséisch an englesch, ënnersiche kann a nëmmen déi méi op an em Lëtzebuergesches ernimmt.

Wat d'Actioun Lëtzebuergesch erausgët, dat wäsen eis Mëmbren. Si hun dëst Jor dem Pol *Bastian* séng léif, satiresch, spëttesch Gedichter gratis geliwert krit. Mir mengen se hätten de Leit och gefall, wann et deer och aus enger Zäit sin, déi esou ganz anescht wor ewéi haut. Sollt nun nach een odder deen anere gär déi 13. Extranummer «*Vu Kraischen a Laachen*» wëllen hu, fir engem ze schenken, da kann e sech se am Sekretariat (Tél. 47 06 12) bestellen. Se kascht 150 Frang, plus 20 Frang Porto.

* * *

CAHIERS LUXEMBOURGEOIS. No 3/90. — An dëser Nummer hu mer zwee Gedichter op Lëtzebuergesch, eent vum Jean Rinnen: «Engt Wuort» a vum Pir Kremer zwou Erënnerungen un eng Recs un den Nil. Dann as ze notéieren den Artikel vum Alex Bonn iwwer d'Enn vun der Klongstaatléckheet (däitsch); Claude Gengler: La mosaïque socio-économique et culturelle du Grand Duché; weider eng ethno-sproochwëssenschaftlech Etude iwwer d'Halett, eng Aart Hauf, déi d'Frac am Summer opgedoen hun, wa se am d'Feld schaffe musste goen, mat enger Notiz duerzou vum H. Rinnen; de Marc Hessel as eisem Troubadour dem Bervard's Jhang sénge Spuren nogaang, deen den 20.12.1949 gestuerwen as. (Abonnement fir 5 Nummeren d'C.L. 1750 Fr. ccp 11074-16)

* * *

GALERIE No 1 an 2/1990. — Aus der Nummer 1 wëlle mer d'Anne Franck-Ausstellung festhalen (iwwer d'Anne Franck huet de Paul Katow och an e puer Nummeren an de Cahiers Lux. d'Tage-

buch mat séngen Andréck publizéiert) dann awer déi akribesch Etude vum Roger *Muller* «Vum Schnauzvull zum Vulleparlament» vum Dicks, mat Bekannten an Onbekannten, an a mat deem alles am Zesammenhank as.

Opgrond vun der Schreifweis a vu verschiddene Wieder weist den Auteur, datt déi genannt anonym Gedichter vum Dicks sin. Datt den Dicks deemools och ewell d'Vokaler verduebelt huet an domat deer Schreifweis vun haut ewell de Wee gewisen huet stëmmt wuel, et muss, vläicht besser, et sollt een dozou soen, datt déi Schreifweis vun haut e Kompromëss schéngt ze sin aus deenen alleguer, déi virdrun do woren an ewell esou halwer vum Jos. Tockert 1937/38 an engem Auszoch aus dem Renert virgeluegt gouf, du vun der Dictionnaireskommissioun iwwerschafft a vum Robert Bruch a sénger Grammatik ausgebaut a verstänneg duerbruet as. Wann do am Dicks séngen Texter migelech a miiglech steet, wat am Dictionnaire feelt, da muss ee bemierken, datt vill lautlech Varianten doranner nët opgeholl si gin — miglich gët haut nach ëmmer am Eislek gesot —. Deen zweten Deel vun deer Etude krit séng Fortsetzung an der No 2 vun der Galerie. — Wéi ewell an deer leschter «Eis Sprooch» an den Theaternotize gesot, as dem A. *Atten* säin Theaterstück «De Wollf aus dem Bësch» hei mat enger Afëierung komplett ze fannen. Aus der No 2 wëlle mer dann nach craushiewen, niéft deer Fortsetzung vum «Vulleparlament», d'Ausstellung iwwer den Emmanuel Servais mat de Rieden, déi do gehale si gin, dann dat sëllechen iwwer a vum Batty Weber, deen de 15. Dezember 1940, viru 50 Jor, gestuerwen as, 80 Jor al. D'Sylvie Kremer-Schmit mécht seng Zwëschbilanz vum B. Weber séngen Abreisskalender, deen éischten huet en de 25.9.1903 geschriwwen, an déi da vun do un dagdeeglech, ausbehalen d'Vekandenzeit, a péinktlech ofgeliwert huet. De Virdrag, deen de B. Weber de 24.5.1924 gehalten huet wéi d'Sproochgesellschaft gegrennt as, hien du och Eierepräsident gouf, as hei an deer neier

Schreifweis ofgedréckt gin, mat engem Glossar vum A. Atten an engem Nowuert. Wann een dat esou liest, wat de B. Weber do opgezelt an erzielt huet, da muss een sech dach froen, ob iwwerall a bei jidderengem, an all Bauernhaus, esou opgedëscht konnt gin ewéi do, wou hien dat beschreift. — Et gët do och eng B. Weber-Gesellschaft ernimmt, déi 1951 gegrennt wor gin, souguer eng Mëmberslëscht vun deemools bestect, awer ee vun deer dono näischt méi héieren huet. — Eng Ausstellung mat Katalog Batty Weber gët ugekënnegt. (Abt 850 Fr. 4 Nummern. Postschëck. Centre Culturel Differdange 38981-84.)

100 Jor Wormer Bréck. 29. Juni 1990. 28 Säiten — 100 Frang — No dene gewéinleche Virwierder, hei vun dem Minister Robert Gochbels, dem Distriktskommissar J.P. Sinner, dem Wormer Buergermeeschter Jos. Pündel, erzielt de René Müller kurz iwwer déi véier Muselbrécken, éier en op déi Wuerm Bréck kënnt, déi 100 Jor al gi wir, wann d'Preisen se nët am Oktober 1944 an d'Luucht gesprengt hätten, deemools wor se 54 Jor al. De R. Müller beschreift déi al Bréck, loosse mer soe vun der Gebuert bis zem Doud, mat allem drëm an drun, vun deem wat se gesinn an erlieft huet, vum Aweien, vu Kläppereien, vum Sprengen, wéi d'Amrikaner koumen, wéi Wormer Zwangsrekrutiert am «Schlauchboot» iwwer d'Musel koumen...

Déi nei Bréck as den 28. Mee 1964 ageweit gin.

Eng Prouf vun Iwwersetzertalent liwwert äis de Camill Lamboray. Hien huet d'*Antigone* vum Sophokles aus dem Griicheschen mat un Hand vun enger aler däitscher Iwwersetzung vum F.W.G. Staeger, Halle 1842, an enger herrlecher Presentatioun, gutt a lieserlechem Drock a roudem Léngent gebonnen op 96 Säiten, erausgin.

Haut, wou nët méi esouvill Latäin an nach vill manner griicheschen an de Kolléische geléiert gët, wäerden der sech alt froen: wat as dat dann egentlech, d'*Antigone*. Nun, d'*Antigone* as eng griicheschen Seercherspersoun, d'Fra vum Peleus, d'Meedche vum Ödipus, déi mat hirem Papp an d'Friemd geet an e versuergt. Si begriff hire Brudder, de Brudder Polyneikes géint d'Verbatt vum Kinnek Kreon a gët zer Strof lieweg agemauert.

Mir mengen, datt de Camill Lamboray déi al Tragöd an deem Styl iwwersat huet, deen dofir ugepasst as, sech un déi d'Regelen vun der neier

Schreifweis hält, — ofgesi vun en etlech Klenggeketen — awer alles kleng schreift an e weidere Bewäis as, datt et sech gutt an uerdentlech op Lëtzebuergesch soe léisst, wat en ale Grëich ronn 500 Jor viru Christus geschriwwen huet.

D'Buch kascht 880 Frang, e Spottpräis fir dat Buch an deer Opmaachung.

Vun deer Tragöd zu engem anere Genre, engem lëschtege Buch fir Kanner, dat de René Kartheiser (Text) a Jean Leesch (véierfaarweg Zeechnungen) an der Editioun Saint-Paul mam Titel: *De Klippchen* erausgin huet. Op 76 Säiten erzielt hien do déi Spiichten, déi de Klippchen, dat sin de Pol, e Bouf vun 9 Jor, d'Lisi, séng Sëschter vu 7 Jor, zwéi Yorkshire Terriën, de Billy, eng Dekkelsmouk, de Lu, en Nuetsgespenst gestücht an erlieft hun, an dem Duerf Bengerléck wou deen Numm ewell op dat hieweist, wat geschitt — mat enger Mausfamill, engem Braconnier, engem Kiirfchsgesecht an engem groussen Draachefest lass as. Zwielf Geschichten sin et, déi flott geschriwwen, an richtegen Toun, schéi lieserlech gedréckt an opgemaascht si, bei déi déi lieweg gefälleg véierfaarweg Biller vum Jean Leesch esou apaart gutt passen. — D'Buch kascht 750 Frang, huet e faarwegen haarde plastifizierten Deckel a kann nëmmen denen ugerode gin fir déi et geschriwwen a gezechent gouf, Klenger, an och Grousser, déi de Sënn fir Kannergeschichte behalen hun. A woufir sollt dann nët e Bopi oder eng Bomi, eng Mamm oder e Papp sénge Klengen déi Geschichten nët virlesen, zemol denen, déi nach nët liese kënnen? A fir den Néckleeschen op dem Teller leën?

Lëtzebuerg – Luxembourg – Luxemburg 1989 as eng Publikatioun mat Texter vun 48 Schréfstellerinnen a Schréfsteller fir 150 Joër Onofhängegkeet, dat de Staats- a Kulturministère 1989 erausgin huet. D'Iddi, d'Realisatioun a Koordinatioun hat de Roger Manderscheid, se gouf beim Kremer-Muller & Cie, Féiz gedréckt; d'Texter sin ausgewielt gi vum Germaine Berg-Goetzinger, Marie-Flore Weber, Jos. Groben, Lex Jacoby, Rolph Ketter, Lucien Kayser a Lambert Schlechter; d'Billen si vum Gast Michels. — Am Viruert heescht et: Dëst Buch as fir d'Joër vun der 150-järegger Onofhängegkeet vum Kulturministère zesummegehallt gin. Do dra si Beiträg vun 48 Lëtzebuergeschen Schréfstellerinnen a Schréfsteller vun alle Boren zum Thema «Lëtzebuerg». Et

heescht da virun, datt dee Comité vu Fachleit nët nach e Buch mat historiesche Beschreibungen op de Maart brénge wollt, mä litteraresch Texter sammeln, déi eist Land, eis Stad oder Mënschen, déi hei wunnen, als Thema hätten. — Et as e schéint Buch gin, dat do entstanen as, sech schéi presentéiert, 207 Säiten (24,5×17,5) huet an duurch d'Beitrag, quiesch duurch de Lëtzebuurger Litteraturgaart, déi op Lëtzebuergesch, däitsch, franséisch an englesch geschriwwen sin. — Déi schéi faarweg Biller vum Gast Michels weisen zegläich e klengen Ausschnitt aus der Moleri vun haut. Intressant sin och déi bio-bibliografesch Notize vun den 48 Auteuren. — Et as méi derwärt sech dat Buch unzeschaffen, well et esou eng «Anthologie» bis clo M.M. no nach nët gin huet. Awer dat Lëtzebuergesch schreiwén, dat as eng Saach fir sech!

* * *

De Bank – Lexikon vun der Banque Générale. 1990. 210 Säiten. ill. Index. 445 Frang ze kréic bei all Agence vun der Bank. 19×13. —

Do soll ee soen, wat e haut nët alles op Lëtzebuergesch gët! Do gët jo d'Banque Générale dër jo nët e Lexikon iwwer dat «Schinesesch» eraus, dat de Bankfachleit eppes Dagdeeglechtes as, a wou een esou en normalen an onerfuere Mënsch ewéi de Rezensent och emol dovunner eppes verstoc léiert. Op denen 210 Säiten as esou vill vun deer «Sprooch» ganz verstanterlech duerbruecht, datt awer och jiddereen an déi «Geheimnësser» ageweit gët. — Vum November 1988 bis de Juli 1989 hat d'Banque Générale all Mueres op dem UKW e «Flash» an deem déi verschidde Begrëffer ausserne geluegt si gin a vun denen huet d'Bank dann dee Lexikon zesummegesat, well et sou gutt ukomm as. Wann nun d'Bank nach déi Reserv mécht, datt bei verschidde Begrëffer nët allen Detailer Rechnung gedroe konnt gin an d'Situatioun am Laf vun de Joren Ännerunge geschéie kënnen, da mécht dat wuel nët vill aus, d'Haaptsaach as, datt et esou e Lexikon gët, zemol op Lëtzebuergesch, wann och an der Schreifweis Inkonsequenzen musse festgestallt gin. — Et as en neie Bewäis, datt et «och op Iëtzebuergesch geet» an an eiser Sprooch esou Termen op eng verstanterlech, zerguttstert Manéier, wéi gesot, duerbruecht kënnen gin.

* * *

Et liest ee bal Dag fir Dag an den Zeitungen, datt bal dësen oder dee Veräin, dës oder déi Organisatioun en Don gemaacht huet, fir e gudden

Zweck, sief et datt se enger Organisatioun dat iwwergin, sief et, datt se engem Pater, engem Entwécklungshëllef an der drëtter Welt oder ev. de «Médecins sans frontières», der UNICEF... an et sin dacks nawell schéin Zommen, wat se op engem Owend am Theater, op engem Wiscfest asw. erakritt hun. Et soll jo ee Mënsch deem aneren hëllefén, dat hu mer an der Schoul geléiert. Mä hëllefén a selwer op esou Plaze goen an de Misär an d'Nout op der Plaz wëlle mat sénger Persoun duurch Aarbecht, a selwer vun doheem aus dem Wuelstand fortzegoen fir dat ze maachen, aneren ze hëllefén, mat hinnen ze leiden, dat as méi schweier an et muss een déi Leit bewonneren, am richtege Sënn vum Wuert, déi sech dofir hiergin. Esou Leit, esou Organisatioune gin an deem véierte Buch vum Néckel *Kremer*: F. LIEWE FIR DE! ANER opgezielt, dat den 11. Oktober 1990 zu Déifferdang virgestallt gin as. — An deem Buch gi bal ronn 40 Leit an Organisatioune gnannt, déi sech op dës oder déi Manéier fir hir Matmënsche opafferen, Gudes gedon hun hei am Land an an der Welt, sou dierft ee soen, a mat dene Mëttele, déi se hun a kënnen kréien hëllefén. An et fecht u Villem op munneche Plazen op der Welt! Loosse mer hëllefén an dene Leit eppes zoukomme loossen, zemol denen, wou mer wëssen, datt et an déi richtege Hänn kennt! De rengen Erléis vum Buch kennt hinnen ze gutt. Et as klar, datt nët alles an nët jiddereen, dat a vun deem, wat op deem Gebitt geschitt opgezielt konnt gin, mä et weist wéi a wou eiser Leit gehollef hun an hëllefén, mat deem, wat se vun äis kréien. — D'Buch as an de Bicherbuttécker, a bei der St. Paulus-Dréckerei, Postscheck 12-12, ze kréien, huet 276 Säiten, 15,5×22,5, illustréiert broschéiert a kascht 850 Frang.

* * *

A leschter Minut:

Raymond Schaack: *Eislécker Erënnerungen.* 245 Säiten, ill. Ota Nalezinek. ISP. Lëtzebuerg. Postscheck 12-12. 890 Fr.

Jemp Schuster: *Schnëss-Stécker.* Kabarä. 158 Säiten. Fd. Op der Lay, Esch-Sauer. 400 Frang. Postscheck 89095-49.

Milly Thill: *Vun déi säit der Syr.* aus der Schoul geschwat. 352 Säiten, ill. broschéiert. 850 Frang. ISP. Postscheck 12-12.

Claude Meintz: *Bibliographie courante de la littérature luxembourgeoise.* 1989 Archives Nationales. 156 Säiten

Notizen

Op eng Lëtzebuenger Kulturwoch op Bëibrech (Bitburg) hat den Iechternacher Festival agelueden, dat mat der Dr. Hanns Simon-Stëftong, der Kulturgemeinschaft Béibrech (Bitburg) an dem Iechternacher Syndicat d'Initiative. Et as de 16. September ugaangen an huet bis de 27. September 1990 gedauert. D'Ouverture wor de 16. September mucres ëm 11 Auer mat enger Ausstellung vun 10 jonge Lëtzebuenger Moler an enger Photoausstellung vun dem Dikrecher Ciné-Club. Donneschdes den 20. September huet de *Léon Blasen* iwwer «Den Humor am Lëtzebuenger Gedicht an am Lidd» geschwat, an aus de Wierker vum Dicks, dem Batty Weber, dem August Liesch, dem Pir Kréimer a Pol Pütz eppes zem beschte gin. Hien hat, ewéi ëmmer mat senger Owerter, e schéinen Erfolleg.

Sonndes, den 23.9. wor en däitsch-lëtzebuergesch Gaardfest mat der Bëibricher Musek, de Millermoaler, der Danzgrupp vu Béibrech an der Mosell Valley Brass Band. — Donneschtes, de 27.9. gouf et eng audiovisuell Präsentatioun iwwer Geschicht, Land a Leit mam Titel «Lëtzebuerg, gëschet an haut», dernieft nach Kabaret mam Jhemp Schuster a Mady Durrer... Musek hun d'Troaterbattië gemaacht; de Georges *Calteux* wor Conférencier. De Patronage fir déi Kulturdeg haten d'Ministère vun de Kulturelle Saachen an den Tourissem mat der Kreisverwaltung Béibrech-Prüm iwwerholl.

* * *

Areler Land a Sprooch haten op e Samschdeg, den 23. Juni 1990, e Colloque zu Maarteleng (op deer belscher Säit) mam Thema: Europa: Eng Chance fir eis Lëtzebuenger Sprooch. — Gutt 50 Leit aus der Areler Géigend, Lottréngen a Lëtzebuerg konnt de Präsidant Gaston Mathey do wëllkomm heeschen, fir iwwer d'Situatioun vun Lëtzebuergesch aus hirer Géigend ze diskutieren an ze gesinn, wat ze maache wir fir do dem Lëtzebuergesch déi Plaz ze gin, déi et

verdéngt, apaart an deem «neien» Europa, an dat, no deer europäescher Resolitioun, am Kader vun deem Europa no Regiounen. Den Här J.P. Oestreicher, pensionéierte General-Inspekter vun de Primärschoulen, Lëtzebuerg, huet eng Konferenz gehalen iwwer den «Enseignement des langues au Grand-Duché». A Kommissiouns-sätzongen as eng Resolitioun ausgeschafft gin an där et heescht:

1) En Austausch vun Informatioun iwwer d'Situatioun an deer d'Lëtzebuergesch dohem as; 2) Ze kucken ewéi et ze maache wir, fir en zweesprochege Unterrécht ze schafen, wou d'Lëtzebuergesch als regional Sprooch mat aneren Héichsproochen, hei Franséisch, konfrontéiert as.

Et gouf dann och gewënscht méi dacks beieneen ze kommen, fir sech iwwer déi Saach auszuschwätzen an esou ze errechen, datt d'Lëtzebuergesch an dene Gebitter (Arelerland, Lottréngen) dee Respekt krit, deen him zousténg am Kader vun der europäescher Resolitioun iwwer déi kleng regional Sproochen. E komplette Rapport iwwer dee Colloque as an der Nummer 58/1990 vun dem Kulturveräin Arelerland a Sprooch, 4 Goldbiere, B-6700 Sues-Sampt.

* * *

An deem Rapport as och eng Interventioun vun Provénzialrot A. Schanus, wou et iwwer regional Sproochen gaangen as fir iwwer d'Grenzen craus op kulturellem a sproochlechem Gebitt mateneen ze schaffen, souwuel op Veräinsbasis, wéi op kommunaler a staatlecher. A senger Interventioun wënscht hien, den A. Schanus och, datt d'Duerf- a Stiedsnimm an der Areler Géigend souwuel op franséisch ewéi op Lëtzebuergesch sténgen.

Mir hate viru Joren eiseem verantwortleche Minister geschriwwen fir dat ze maachen. Et as och geschitt, mä nët iwwerall, dofir hu mir dem Minister vun haut dee Wonsch nach eng Kéier un

d'Häerz geluegt. A senger Äntwert seet de Minister, datt hien domat averstane wir, *mä mir sollten him soen, wou de Lëtzebuergesch Numm bis elo nach nët drop wir.*

Well den Notizemann nun awer nët iwwerall hikënt, géif hien de Wonsch virugin an iech bieden der A.L. ze soen, wou de Lëtzebuenger Numm nach ënner deem franséische feelt. Mir hu bis elo fond (et hänt dacks och dervun of vu wat fir enger Sait een an d'Duerf oder Stad erakënt): Lëtzebuerg, Bartrëng, Giewel, Habscht, Dondel, Fréiséngen, Escber, Allenster, Këidëng, Koplescht, Gréiwemaacher... Op déi Manéier kënnen mer dann dem Minister virun hëllefen.

Virun en etlech Jor hate mer bei Radio Lëtzebuerg ugeklappt, fir op Mëttelwellen Neigkete vun hei aus dem Land duurchzegin, well dat vu Leit gewënscht wor gin, déi an der Vakanz sin oder iwwerhaapt dobaussen an der Welt schaffen. Mir kruten deemools géäntwert, dat wir vill ze deier, dat géif Milliounen kaschten...

Am Lux. Wort steet nun e Bréif un den RTL-Präsident (15.9.1990) an deem dat selwecht gewënscht gët: *Wéini kréie mir, Lëtzebuenger aus dem Ausland, d'Méiglecheet, Neies vun doheem gewuer ze gin iwwer RTL-Mëttelwell. - Ech soen lech merci fir äer Äntwert a schécken lech méng bescht Gréiss. YL.*

D'A.L. ënnerstëtzt natüerlech dee Wonsch an hëlt un, datt dat eng Kéier méiglech ka sin.

Kein Ausländerwahlrecht oder weshalb denn? freet de Wolfgang Jäger vu Lëtzebuerg an engem Lieserbréif un d'Lux. Wort vum 15.9.90, Journal 29.9.90 als Äntwert op de Lieserbréif vum Serge Kollwelter vum 8.9.90. — «Hien as als Ausländer total géint en Ausländerwahlrecht, well dat Walrecht näischt mat Integratioun ze din hätt. Wann en Ausländer onbedéngt dat Recht wëllt hun, da sollt en, wann en e puer Jor am Land as, Lëtzebuergesch kënnen an da sech Lëtzebuenger maache loossen. An deem Fall wir e jo nët méi Ausländer. Vill wëllten dat awer nët, ebe wéinst dem obligatoresche Walrecht. Bis elo gouf nach kee Gesetz géint d'Ausländer gestëmmt an et geet kengem Ausländer besser ewéi zu Lëtzebuerg.

Ech jiddefalls fille mech wuel als Ausländer ouni

Walrecht a, well et obligatoresch as, géif ech och dann nët stëmme goen, wann ech misst?»

Dat selwecht huet zjor no der Generalversammlung vun der A.L. en Dän äis gesot, dee gutt lëtzebuergesch schwätzt: et fällt mir am Dram nët an als Ausländer e Walrecht wëllen ze hun...

Dat sin aner Klackentéin...

Wann déi aus der Areler Géigend sech iergeren, wann déi aus dem Lottrëngesch sech éntzannen, datt *hir* Sprooch ënnerdeckt géif gin, dann hun d'Elsässer elo och hiren Terger, well op dem 1.R 3 déi hallef Stonn, déi op deem Radioprogramm wor fir d'Elsässesch, ofgeschaaft soll gin. Sou huet Paräis décidéiert, den 22. August 90. Politiker, Artisten, Nolauschterer an esouguer Paschtéier rispostieren elo ellen dogéint. Méi wéi 7000 Ënnerschrëften hun d'Paschtéier gesammelt, dorënner den Erzbischof Mgr Brand... IMEDA (Initiative pour le maintien des émissions en dialecte) hun 2000 Ënnerschrëfte bis elo beieneen... Den elsässeschen Artist Roger Siffer, mengt den Humor wir dat bescht fir dogéint ze protestieren, an e proposiert, datt d'Elsässer vu sech eng Foto sollte maache loossen op deer se d'Zong crausgestreckt hun an op Paräis ze schécken. (Républ.-Lorrain 15.9.90)

De 7. Juli 1990 as um Kiirchbiere eng Plaz zu Lie-re vun Abbé Müllendorf offiziell ageweit gin, wou och du e Monument, dat d'Familjen symbolesch duerstellt, opgeriicht wor gin a vun der Artistin Charlotte Lingel geschaf gouf. — De Geeschleche Jean Jacques Charles Müllendorf, méi bekannt mam Virnumm Karl, as de 24.11.1830 zu Lëtzebuerg gebuer an do den 3.4.1902 gestuerwen. E wor vun 1857 bis 1893 geschtliche Professor am Kolléisch, huet 1898 d'Antialkool-Liga gegrënnt, wor e gudde Priedeger an huet an «Ons Hemecht», déi 1893 gegrënnt gouf, religiéis Gedichter publiziert vun denen eent nach haut vill gesonge gët: O Mamm, léif Mamm do uewen.

Zu Diddeléng haten se um Kräizbiere e «gelongent» Fest, et weess een nun nët, ob et gerode wor oder ob et gelunge wor. Ja, ja déi nei Sprooch! (Lux. Wort 3.7.1990)

An engem Lieserbrëif vum 27.6.90 mësshält sech de Roby Zenner vun Dëifferdeng iwwer «Penibelles um Nationalfeierdag» ... Et war penibel — fir net méi ze soen — mat unzehéieren ... wéi gutt, datt mir déi franséisch Sprooch asetze kënnen. Fir wat kann dann eng Begrëssung an engem Te Deum grad um Virowend vun eisem Nationalfeierdag net op Lëtzebuergesch gemaach gin... Schumme mer äis dann eiser Sprooch? ... Wiren d'Begrëssungen, d'Liesungen, d'Irbitten, wéi et sech gepasst hätt, an eiser Sprooch gemaacht gin, dann hättter mer dene ville Leit, och oder grad well se eis Sprooch net verstin, kënnen weisen, dass dat Lëtzebuergesch eppes extra Lëtzebuergesches as an dass mir eis eiser Sprooch net ze brauchen ze schummen... Wat awer nach vill méi schro war, dat war, datt RTL sech net gescheit huet, den Te Deum einfach ze schneiden, ir e fäerdeg war; matzen am Schlussaz, beim «In te Domine speravi» war d'Iwwerdroung eriwwer an et as irgend e Quatsch gesend gin. Dat as e Skandal! Dat as eng Onhéiflechkeet... — Ouni Kommentar!

* * *

D'UGDA huet wëlles fir Krëschttag eng Plack (pardon: en Disque) mat lëtzebuergesche Krëschtlieder erauszegin, déi vu Kannerkéier gesonge wiren... Ënner Lëtzebuenger Krëschtlied as all Lidd ze verstoen, dat ee geschriwwen a komponéiert huet, deen am Land wunnt oder gewunnt huet.

* * *

«Gutt geroden?» titeliert de Kibitz am Lëtzebuenger Land vum 4. Mä 1990 e knadderegen Artikel iwwer dat neit Monument Groussherzogin Charlotte. Et geet Rieds vun deem, wat d'J. cit op d'Trape vum Monument geklomme sin, d'Rousen zertrëppelt hun... datt d'Kantat, wat do verbrach gi wir, op keng Kouhaut gaange wir, datt nomëttes vill Kommionsfotoen do gemaacht si gin... d'Musek vun der Gemeng no der Aweiung huet zwar net falsch, mä dat Falscht gespilt... datt d'Monument elo esou plakeg do sténg... hoffentlech kritt se d'ër (Rousen) an Zukunft wéinstens heiandsdo e puer ze gesinn! Well säit (do kennt een awer och: zënter schreiwem — d'Red) e Mëttwoch den Owend as et rëm zimlech plakeg em Si!

Dozou:

Den Härzenwonsch vun enger grousser Damm

*Fir wat muss ech op dësem groue Steen bei ston
a Reen a Wand an Wand an Hätz erdon?
Fir wat eleng op dësem doud'ge Stär?*

*Dir wësst, ech hat dach d'Beem an s'Blumme gär!
Wéi bei der Amalia am Park do wewen,
esou e Gärtche geif ech luewen.
Dir huet mech gär, sou geet är Ried,
da schuppsst mech riwwer an de Schiet.
Ech wëll net vill, bei gin ech midd,
bei päift kee Vellebe mir e Lidd.-
Zwou Buirken an zwou Lannen a méng ege Rous,
e Stéckche Wues mat Blummen, kleng a grouss,
wou kommt der dann net dorun denken,
fir mir déi Grimmel Freed ze schenken.
O héiert all méng gelleg Klo:
Kommt, gitt mer d'Hand a réckelt mech elo.*

E.N.

* * *

Am «Journal» vum 29.6.90 heescht et, datt d'Stad Lëtzebuerg zënter 6 Jor Cours-c fir Lëtzebuergesch ze léieren organiséiert an datt d'Spillschoulsjofferen extra Cours-c kritt hätten, fir d'Kanner an der Spillschoul Lëtzebuergesch léieren ze kënnen.

* * *

Huet der an der Zeitung gelies, datt an 52 Gemengen aus dem Land méi wéi 20% Auslänner sin? Dat steet an enger Äntwert, déi de Minister Jhang Spautz dem Dëpëtierte Jupp Weber (GLEI) op séng parlamentaresch Fro gët. Et heescht doranner dann nach, datt vum Ministère aus de 6. Februar e Brëif an d'Gemenge geschéckt gi wor, fir ze wëssen ewéi et mat d'eer Auslännerkommissioun wir déi an esou Gemenge misst (sollt) bestoen. Dee Brëif gouf den 2. Abrëll un déi Gemenge geschéckt, well déi dunn nach net geäntwert haten. 115 Äntwerte krut e bis den 31. Dezember 1989. 38 nun denen 52 Gemengen hun nach keng esou eng Kommissioun, 31 hun deer eng déi esou sin ewéi d'Gesetz vum 5.8.1989 et Virschreift. 14 Gemengen, déi nach keng Kommissioun hun, do as et net d'Schold vun de Gemengen, mä well keng Leit sech derfir gemellt hun, obschongs se e puer mol dofir geschriewe kruten. Et hun sech souwuel keng Auslänner wéi keng Lëtzebuenger derfir gemellt, an do wou et eng gët hu se Pastang fir genuch Leit derfir ze fannen, emol der net genuch fir Ersatzmembren. 3 Gemengen haten nach näischt derfir gemaacht, a se kruten nach eng Kéier e Brëif. (Lux. Wort 30.6.90) ... Ouni Kommentar.

* * *

1995 gët Lëtzebuerg Kulturhauptstad vun Europa. Dofir gët haut cwell alles an d'Wier gesat fir dofir deen néidegen a richtege Kader ze schafen. Et as geplangt nei Gebaier ze bauen, aler an d'Rei ze maachen, en naturhistoresche Museum, en Zenter fir modern Konscht ze schafen, den Theater am Fräien zu Wolz auszebauen, wat och fir den Audiovisuellen Zenter soll geschéien (zu Didcléng), d'Servais-Haus zu Miersch ze renovéieren (woufir et méi wéi héich Zäit gët), well soss fällt et an e Koup, fir d'national Litteratur enner Daach ze kréien, d'Befestigongen an der Stad ze rafistoléieren. Da soll vill op kulturellem Plang geschéien (Architektur, Molerei, Skulptur, Photo, Ballet, Film, Folklore asw.) (Lux. Wort 9.6.90 — cf. och de Leitartikel vum pl. vum 25.9.90 am Wort.)

hr.

't kann nimools Fridde gin

Am Noe séngem Holzgefir,
om weide, wäite, bloe Micr,
do souzen d'Dciren hcmlech brav,
gedamer wéi eng Maus am Schaf.
Mee knaps hat d'Waasser sech verzun,
do fänkt deen éiwge Sträit nees un.
Et gouf gebass, gepickt, gehaakt,
mat Kloen a mat Zänn gepaakt.
De Wollef huet e Schof gerass,
den Tiger huet eng Kou erbass,
de Fuuss en Dickelche geplëmmt,
De Kueb, deen huet e Raup gefëmmt.
Den Noe huet sâi Bouf vernannt,
an deen huet d'Kaz mam Fouss gerannt.
An d'Friddensdauf gouf op ee Siess
mat Haut a Plomm vum Huer gcfriess !
Et war keng aner opzedreiwén
vum wäisse Friddensdauwerass,
an dofir wäerd et éiweg bleiwén
sou wéi et war, an haut nach as.

Jeanine Theis-Kauth

Klengegketen

Bewisen Toleranz.

Wien et fir néideg fënt
sou soc se, a ganz déif nosënnt
iwwer Idealismus a Gerechtegkeet,
dee spënnt
mä loosst em alt séng Freed.

D'Aussiicht.

Grousse Misär matgeschleeft,
dat geet eng Zäit laang, mä net ëmmer
a gët e kéipweis opgeheeft,
da gët en Häerz e Krankenzëmmer.

Ongedëlleg.

Bei (villen) Ierwe gët sech ganz real
(ouni vill Gedeessesems) driwwer ennerhal,
wéi laang se sech nach musse sommen,
bis s'a Genoss vun allem kommen.

Mä wie vun en ?

Déi Räich sin ëmmer vir...
Dcî Aarm sin ëmmer hannen...
...an dann duerch d'Himmelsdir
dci éischt dobannen.

Wonschbillen.

Eemol Krösus sin!
Guddes din!
Mam Geld dat Richtegt ufänken!
Un aarm a krank Leit denken!

Kce Wonner.

De Misär kennt keng Poesie
a keng Poeten,
well dobäi geet de Belesprit
an all Romantik fläten.

Béis Wieder...

...kënnen d'Atmosphär verdierwen,
si din 'souguer Gefiller stierwen,
mä dat gutt, dat häerzegt Wuert,
as der Léift hir nei Gebuert.

Robert Siuda

† Robert Krieps

Vill ze fréi huet de Robert KRIEPS äis verlooss, hien dee sympatheschen an humanitäre Mënsch, deen a ganz jonge Joren de Misär an d'Leed aus deer Zäit vum leschte Krich matgemaacht huet.

De Robert Krieps, de Jong vum Adolphe Krieps, fréieren Deputéierten, wor de 15.10.1922 zu Duclen gebuer an huet séng Primärschoul zu Bouneweg gemat. Vun do aus koum en op Dikrech an de Kolléisch, wor do am Internat, an as 1941, wéi en op 2ième wor, crausgeworf gin, well en nët an d'Hitlerjugend gaangen as a sech géint d'Nazie gestäipt huet. Et konnt nët anescht sin, 1941 gouf e bei enger Razzia mat séngem Papp vun der Gestapo verhaft an du huet säi Misäerswee durch d'Kazetter ugefaangen: Hinzert, Natzweiler an Dachau. Do hun d'amerikanesch Truppen him no 4 Jor d'Fräiheet bruecht, fir déi hien sech säi ganzt Liewen ëmmer agesat huet. Den 29.4.1945 wor en no deer schrecklecher Zäit erëm doheim.

Séng politesch Linn wor wuel duerch säi Papp virgezeechent, dee, wéi ernimmt, sozialisteschen Deputéierte wor. Hien as 1948 an d'LSAP agetratt, wor bei de Gemengewalc vun der Stad Lëtzebuerg Kandidat an as den 13.10.1963 an de Gemengerot gewielt gin. Knaps e Jor dono, de 7.6.1964, gouf en an d'Chamber gewielt a wor als sozialisteschen Deputéierte Präsident vun der LSAP Fraktioun an der Chamber. Wéi am Chilé de Salvador Allende ermuert as gin huet en d'Associatioun Chilé libre gegrennt, Präsident dervun, an huet en etlech Chilener gehollef aus deer Dikatur vun do erauszekommen.

1974 gouf en an der LSAP-DP Regierung Minister vun der Educatioun, der Justiz an der Kultur. Dat wor e bis 1979 a musst no de Walen an d'Oppositoun an deer en esou gewuddert huet, datt bei de Wale vun 1984 d'Sozialisten erëm mat an d'Regierung komm sin. E gouf dunn nees Minister vun der Justiz, der Kultur an deen éischte vun der Umwelt. An deer Zäit vun 1980 bis 1985 wor e Präsident vun der LSAP. Hien as dat bliwwe bis 1989, wou en nët méi fir d'Chamber kandidéiert huet; do huet hien sech op d'Europa-Lëscht setze gelooss a gouf esou an d'Europa-Parlement gewielt, wou en zu Stroosbuerg fir déi europäesch Iddie geschafft huet.

Nom Krich hat e séng Universitätsstudien zu Nanzeg gemaacht, wou en och vun 1954 bis 1968 Chargé de Cours wor, dat selwecht wor e vun 1979 bis 1988 op der Université Libre vu Bréissel.

A sénger Zäit als Kulturminister huet en 1975 déi nei Lëtzebuenger Schreifweis aféiere gelooss, déi am Mémoiraal B — 1668 vum 16.11.1976 publizéiert as gin. Fir him dofir merci ze soen huet d'Actioun Lëtzebuergesch him, mam decmolege Staatsminister Pierre Werner, deem mer d'Lëtzebuergesch als National-Sprooch (1984) verdanken, zer gläicher Zäit déi éischt versëlwert Plaquette mam Dicks-Rodange-Lentz den 30.11.1984 iwwerrecht. D'Actioun Lëtzebuergesch as him dofir iwwer d'Graferaus méi wéi e Merci schëlleg.

De Robert Krieps wor als Politiker nët eleng vu sénge Parteikollege respektéiert, mä och vun de politesche Géignen, wann een esou

soe kann, och als dat ugesin, wat e wor, e faire, wann och als kritesch an beinando bëssege, politesche Mënsch. Et bléif nach ze soen, datt en um kulturelle Plang ëmmer en oppent Ouer hat, a wa séng Plangen, déi en hat, nach nët all durchgaange sin, dann huet hien awer munneches an d'Wier gedriwwen un deem haut nach geschafft gët. De Robert Krieps as den 1.8.1990 zu Paräis am Hôpital Clamart verscheed, do wou en e puer Jor virdrun eng schwéier Häerzoperatioun iwwer sech ergoe musst loosse. Et wor nu, wéi sâin Häerz nët méi wollt, dat esouvill am Liewen, am KZ, huet erdroe missen a fir Fräiheet an 'toleranz geschloen huet.

Sénger Famill eist oprichtegt Bälced, mir behalen hien a gudder Erënnerung.

*Viru 50 Jor (Lux. Zeitung 16.12.1940
* 25.11.1860 Rémélang + 15.12.1940 Lëtzebuerg*

Todesanzeige.

† Am Sonntag Abend, den 15. Dezember, entschlief sanft unser geliebter Gatte, Vater und Bruder 9348

BATTY WEBER.

Emma WEBER, geb. BRUGMANN,
Georg MICHEL und Frau Paula,
geb. WEBER,
Heinz WEBER,
Johann Peter KIEFFER und Frau
Marie, geb. WEBER,
Fräulein Elise WEBER.
Im Namen der ganzen Familie.

Die Einäscherung in Mainz und die Beisetzung auf dem Liebfrauenfriedhof in Luxemburg finden in der Stille statt.

Von Kondolenzbesuchen bitten wir Abstand nehmen zu wollen.

Luxemburg, Hamm, Remich. Di. Dez. 1940.

† Dr. Emil Duhr, de «Mueresdokter»

Am Alter vun 69 Jor as den Dokter Emil Duhr den 3. Abrëll 1990 stënterlech zu Lëtzebuerg verscheed. Den Dokter Duhr wor ee vun denen déi 1971, de 15. Februar, den Opruff fir d'Grënnong vun der Aktioun Lëtzebuergesch mat ënnerschriwwen huet. Den Dr. Emil Duhr as den 11. Juli 1920 zu Ohn op d'Welt komm, no der Primärschoul zu Ohn as en an de Kolléisch op Dikrech gang, du e Jor op de Cours supérieur, vun do op Bonn, wou en en éischten Diplom an der Medezin krut. No engem Semester zu Heidelberg gong en op Paräis, wou en an de Klinike geschafft huet. 1945 huet en den Doktertittel an der Medizin kritt, 1946 d'Doktorat an der Chirurgie an an der Gebuertshëllef, op der Universitéit zu Nançeg krut en de Certificat d'études spéciales d'hygiène et d'actions sanitaires et sociales. Praktizéiert huet e vum 1. Mee 1947 un zu Gréiwemaacher a gouf 1953 den 1. Abrëll Médecin — Inspecteur an der Santé Publique, den 1. September 1971 Médecin-Directeur an as 1984 a Pensioun gang. Ueter d'ganz Land as e ganz bekannt gi mat sénger Emissioun «de Mueresdokter» op dem UKW vun 1969 u bis en 1989 do, wéinst deem neie Programm, nët méi gebraucht as gin.

Mat him hu mir e gudden Dokter, en treie Frënd vum Lëtzebuergesche verluer. Eier séngem Undenken; der Famill eist déifst Bälced.

hr

Actioun Lëtzebuergesch	21, Bredewee, L-1917 Lëtzebuerg — Cotisatioun 500 Franc Postkëscht 98, L-2010 Lëtzebuerg, Tél. 470612 — Äntwertappart Konten: Postscheck: 6644-48 — Spuerkess: 1000/7250/4 — Bll. 4-100/9748

Wat huet d'A.L. bis elo erausgin?

Mir kënnen nach offrëieren:

d'Zäitschrëft «Eis Sprooch»

1-1972*	30 F	16-1984	70 F	25-1989	120 F
8-1977	70 F	17-1985	70 F	26-1989	120 F
9-1978	70 F	18-1986	70 F	27-1989	120 F
10-1979	70 F	19-1986	70 F	28-1990	120 F
11-1980	70 F	21-1987	120 F	29-1990	120 F
13-1981	70 F	22-1988	120 F	30-1990	120 F
14-1982	70 F	23-1988	120 F		
15-1983	70 F	24-1988	120 F		

*) Facsimilé, Ried vum C.M. Spoo 1896

d'Extra-Serie

No 1	De Rick, 2. Oplo vum René Kartheiser	50 F
No 2	«Ucter d'Jor», 2. kompletéiert Oplo vum Heng Rinnen	150 F
No 3	Stuelen (Modeller) fir all festlech an aner Geleéiheten, eis Uertschaftsnimm, Menuën, d'Schrëfweis asw.	90 F
No 5	«Vu Wëllef, Afen, Quetschen a Kanner» Concours 1984 Geschichte fir Kanner	300 F
No 6	«Dem Pränz Muttwëll séng Rees an d'Mäercheland» e Mäerchepill vum Edith Roeder, mat der Musek vum Louis Beicht, an d'Lëtzebuergesch Iwwersat vum Robert Siuda, Illustratioune vum Pe'l Schlechter	300 F
No 7	«Kuurzgeschichten» Concours 1989	90 F
No 8	Klenggeketen vum Robert Siuda	90 F
No 9	de Kapp an de Stärren vum René Kartheiser, gebonnen	465 F + 35 F Porto
No 10	Kuerblummen um Lamperbierg gepléckt vum J.F. Gangler (1788-1856) mat der Scheifweis vum haut vum Tun Gonner	90 F
No 11	Lëtzebuergesch-Franséischen Dictionnaire (M. Th. Kroemmer)	100 F
No 12	Radiospiller vum Jhemp Hoscheit	60 F
No 13	Mat Laachen a Kräischen vum Tony Bastian	150 F
	«d'Léierchen» (dem Léiweckerche säi Lidd) M. Rodange, Facsimilé an Transcriptioun (1973)	250 F
	d'Buch fir Lëtzebuergesch-Couren: «Kommt mir léiere Lëtzebuergesch» (lëtz. - franséisch) d'Iraductioun vum lëtz. Text vum Buch op däitsch, englesch oder portugisesch, all Käier	500 F 150 Fr
	déi 3 Cassetten déi zu deemem Buch gehéieren (et kann een d'Buch oder d'Cassetten och eleng kafen).	945 F
	d'Spéngel vum der A.L.	50 F
	d'bronze Plaquette vum Dicks - Rodange - Lentz	1.250 F

Eis Gléckwonsch- a Neiwooschkaarten

d' Neiwooschkaarten mat Text

1014 Greinskappell	1034 IJuelmes
1044 d'Schibbreg	1144 Siweburen
1214 Réimech	1224 Mënsbech
1234 Iechternach	1244 Clausen

d'Kaarte mat an ouni Text

1334 Zolverknapp	1344 Schläifmillen

1988/89: Zeechnunge vum Pierre Barthel,

mat an ouni Text

1514 Méchelskierch	1524 Branebuerg
1534 Déifferdang	1544 Rémmereg

1989/90: Zeechnungen aus dem Buch «Le Luxembourg

dans les gravures du 19e siècle» vum François Ewen

1614 de Müllerdall	1624 Iechternach
1634 de Pafendall	1644 d'Fiels

1990/91 Zeechnungen aus dem Buch «Le Luxembourg

dans les gravures du 19e siècle» vum François Ewen

1714 Esch-Saur	1724 Vieanen
1734 Ansenbuerg	1744 de Gronn

de Präis vun dese Kaarten as bei 100 Kaarten kritt ee se fir 15 F d'Stéck
11 F d'Stéck

Porto fir d'Kaarten:

1 Serie (4 Kaarten)	18 F
3 Serie (12 Kaarten)	30 F
doriwwer	40 F

Gléckwonschkaarten (ouni Text)

1990/91 Aquarelle vum der Madame Nicole May-Simon
512 Alstad 522 d'Zuechbréck 30 F d'Stéck

Gléckwonschkaarte fir Houchzäit oder Gebuert

Zeechnunge vum O. Nalezinek

4 verschidde Kaarten 15 F d'Stéck

Präisser déi mir ugin, si fir d'Mëmbren.

Schoulen, Gemengen, Veräiner oder Mëmbren, déi am grousser kafen, kënnen Rabatt kréien.

Bestelle kann een duurch Iwwerweisungen op ee vun

eise Konten: Postscheck 6644-48

Spuerkeess 1000/7250-4 - BIL 4-100/9748

Schreift w.e.gl. op äre Virement/Versément genue

wat dir wëllt an och d'komplett Adress.

All informatiounen kënnen dir um Téléfon 47 06 12

(Äntwertapparat) kréien. Wa keen am Büro as, da sot

w.e.gl. är Téléfonsnummer, mir ruffen Iech dann erëm.

Bestelle kënnen dir och schrëffleech un eis Adress:

Action Lëtzebuergesch

Postkëscht 98, L-2010 Lëtzebuerg.

Et kann een natüerlech och séng Bestellung an eisem Büro

op Nummer 21 am Bredewee an der Stad ewechhuelen.

Am beschte freeet een dofir e Rendez-vous.

Äre Partner
an alle Finanzfroen

SPUERKEESS